

**'Täälü gwanni gwenggacaar
Yuwanang
'Täälü
Äni kitabanu**

Gitab nggee gullu doo'ra dükajäär dani Yuwana gwüllijing ngwikirijinä giyi'doonga yiru kwo'ra tä'r'il yanni yimätin je. (Giyi'raany 2-3), nginde gwüllijä gi'donga ge'te ge'te ngwuja'ri ngwuje girinya ndi aar jo'renyana ndi ke gwe-gen ngwuje or'temaji ndi aar jalu liru ngwinäd ngwuru yigor ye'te pu Ngwaalu 'di manari lübinäär jälü. Ngwuja'ri ngwanni ngwujalu ngwondaja gwani engga gwudi yiima yidi Ngwaalu na näji gwanni gwänggädin. Ndi engga gwudi Ngwaalu nggwee, Ngwaalu ngwü'tjäjä gündälü güngün gwani yi'ral 'dar yanni yiki yanni yiju gididlä a nginde inggidi awa Kirictu gwadi obeda yi'ralu yanni yiki ngwobalu ngwüji ngwe ngwanni ngwübidi 'didanung gwüngün gora ge. Ngwaalu ngwa be medaji didläyü ndee ngwa ge'te didläyü danni diyang danni da gu nginde na ngwüji 'dar ngwanni ngwämnäcä ji gwüpäng gwur'tal.

Yajang yidi ngwuja'ri

1. Yijir yidi Yuwana (1.1-8)
2. Engga gwani Deleny dimidu (1.9-20)
3. Ngwuja'ri ngwudi Yi'doonga kwo'ra tä'r'il (2.1-3.22)
4. Enggga gwudi äpjiä Ngwaalinga yiiru kerala (4.1-11)

5. Gitab ngwulge ngwe kwo'ra tä'r'il (5.1—6.17)
6. Äpiji Ngwaalinga yiiru ngwudu'ri ngwudi yeleny (7.1-17)
7. Yiil kwo'ra tä'r'il (8.1—11.19)
8. Dägi'ri'dir na yome'reny (12.1—13.18)
9. Engga gwudi obalu na etadi gwudi Ngwaalu (14.1—15.8)
10. Yiny kwo'ra tä'r'il yidi güündä gidi Ngwaalu (16.1-21)
11. A güwän gidi däminä (17.1—20.10)
12. Obalu gwudi gwodaningt (20.11-15)
13. Kerala gwanni gwuyang na diyäng danni diyang (21.1-8)
14. Üräjälim gwanni gwuyang (21.9—22.5)
15. Kirictu gito gwadi o'ra (22.6-21)

Gwerre gwerre

¹ 'Täälü gwuru nggwee gwudi Yicu Kirictu gwanni gwätädi Ngwaalu ngwenggaci ngwinädä ngwüngün yi'ral yanni giyo gito yadi ji. A je Yicu 'täci dinädälü düngün dani Yuwana gi'rr ge güngün ganni gükäjäng.

² Yima je Yuwana inggidi 'dar yanni yänggädäng je. No ngwuja'ri ngwuru ngwee ngwudi Ngwaalu aar ru inggidi gwanni gwaru gwe Yicu Kirictu.

³ Gwa aar onjaci gwanni gwa uli ngwuja'ri ngwudi yijir giyee na la aar je onjaci lanni la 'dingini na lanni la ärrä yi'ral yanni giyo giyijiränü giyee. Ndi ari gaji gima ja gito ndi yi'ral giyee ji.

Aganni yi'donga yidi Ngwaalu

⁴ Ngwuja'ri ngwee ngwändi 'dünggüny äny gwani Yuwana, ngwükäci nje ngwikirijinä giyi'doonga kwo'ra tä'räl (7) yidi ngwaalu gwani Ajiya.

Ara je gu yimi'rü na adatalu gwudi Ngwaalu ji nginde gwanni nggwo na gwanni gwaju na gwanni gwa ji gwila. Na ngwügi'räm kwo'ra tä'räl (7) ngwanni ngwo ngwüdünäcä didu'ralu düngün didi yeleny

⁵ na ndi Yicu Kirictu gwanni gwinggidu ligor le'te pu gwanni gwuru gi'ra ndi 'di'ri giyi'ranyanu gwuru deleny didi ngwelenyinga ngwudi diyängälü.

Nginde gwanni gwati nje änni a gwuminje ü'rälü ndi ke gwege yin ye yüngün,

⁶ gwuminje ruji yeleny na ngwur'dal nunnu ar äpiji Ngwaalinga yiiru ngwuru Papa gwüngün. Gwuru näji ngwuru yiima yidi gwur'taling. Yiru gu.

⁷ Ge'tar ngwäyälü! Ndi ari Yicu nggwo gwadi 'täälü giyibä'rälä,

a gwa ngwüji 'dar engga,

'di 'to ngwüji ngwanni ngwudugu giiri ge,

na ngwüji 'dar gidiyängälü ngwa runi gwani nginde.

No ya gu ru! Yiru gu.

⁸ Deleny diru Ngwaalu daru nu, "Äny gwuru gwanni gwuru gi'ra nyi ru gwanni gwuru gora. Nginde gwuru gwanni nggwo na gwanni gwaju na gwanni gwa ji gwila, nginde gwanni gwuru yiima giyi'ral 'dar."

Gwanni gwuru nono Giji gidi Dijji dümnä

⁹ Äny gwuru diweengga dalu dani Yuwana gwacajida le gidirbänü ngaa le acajidi giye-lenyanu na ndi määtä yiguri na or'temaji gwani Yicu. Äny gwuju ngwaalu giyaanu ngwani Bitumij ndi ondaci ngwüjü ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu nyi inggidi Yicu gwe.

¹⁰ Komon gidi Deleny, a nyi Ligirrim lidi Ngwaalu aw nono nyi 'dingini giluraru dula dipa gärnänü nono yal yidi giil,

¹¹ aar nyi ci, "Yanni yänggädä je, ullu je kitabanu nga je ükäci yi'donga giyee kwo'ra tä'ril (7), Abijuj, Jämirnä, Bargamuj, Tiyatira, Jarduj, Bilädilibiyä na Lädükiyä."

¹² Nyi be gwurlalu ndi ombaji nyi engga yärü gwuru gwondaciny. Anni miny gwurlalu nyi engga yudina yidi ngwamba kwo'ra tä'ril yiru dab

¹³ gidiliganu didi yudin nyi gu engga dijü diju gu diru "nono giji gidi dijji dümnä." Digenna direda dola düllälü 'di ngwobani giyoralu yüngün nyi engga lägüwä liru dab limilidinä konggemala güngün.

¹⁴ Ngwä'rü ki'ra güngün gwuru nono ngwola ngwubidu aar bidi nono ngwäbi'rä. Na ngwäy ngwüngün ngwitanü nger nger nono ligä.

¹⁵ Ngwari yora yüngün nggäm nggäm nono buta gwügwällär ligä le na yal yüngün ari nono yaw yonyadu yüllü dära.

¹⁶ Gwümäätädi yuurumu kwo'ra tä'ril (7) gaama ge güngün a galal 'tüdä ngwulemanu

ngwüngün gäti yini giyimere 'dün. Ngwuru ngwäyänü ngwüngün nono lingen litänü.

¹⁷ Anni miny engga nyi i'di giyoranu yüngün nono diji dayu. Aar nyi gu ge'te guyala güngün giru gaama ngwari, "Aa'ti yedeny ya ang eny. Äny gwuru gwanni gwuru gi'ra nyi ru gwanni gwuru gora.

¹⁸ Äny gwuru gwanni gwumidu, äny gwayu gwele a be gweneno äny nggwo gwumidu miding gwudi gwur'taling. Na äny gwuru gwümüti mubita gwudi längir lidi yi'rany na del didi yi'rany.

¹⁹ Yäy gu no, yanni yänggädä je ulla je, yanni giyo gweneno na yanni ya ji gweere.

²⁰ Yujimidi yidi yuurrum kwo'ra tä'r'il (7) yanni yänggädä je kaama güny na yudin yiru dab yidi ngwamba kwo'ra tä'r'il yani no, yuurrum kwo'ra tä'r'il (7) yani ngwoo'ra ngwudi yi'doonga yidi Ngwaalu kwo'ra tä'r'il (7), na yudin yiru dab yidi ngwamba kwo'ra tä'r'il (7) yani yi'doonga yidi Ngwaalu kwo'ra tä'r'il (7)."

2

Ki'doonga gidi Abijujing

¹ Ülljä do'ra didi gi'doonga gidi Abijujing. Ngwuja'ri ngwee, nginde gwuru gwükäjä je gwanni gwümüätädi yuurrumu kwo'ra tä'r'il gaama ge güngün gwanni gwelellalu giyudinanu kwo'ra tä'r'il yidi ngwamba yiru dab.

² Äny gwülingidi yiiru yunga nyi lenge unding ngwäy gwunga na or'temajing gwunga. Na äny gwülingidängä ndi ari yanni yiki yati ang ke

ngwäy na ndi ari nga gwüdidimä ngindeng je lanni laru liru ngwoo'ra ngwükäjäär je aar gu be 'ti rüdi, limbüjinä ndi ari liru ngwu'duru.

³ Nga gwuma or'temaji gidärbänü gwani ngwüriiny ngwüny nga 'ti gakidu.

⁴ A be yäti nje giyee 'dunggunga, ndi ari nga gwuma gatani ämning gwunga gwele gwätängä gwerre.

⁵ Diwayina be ngwaalinga ngwanni ngwuma gu i'di nga jo'renyana nga je ärrä yanni yärrä je gwele gwerre. Ma ang 'ti jo'renyana, nggwa ila 'dunggunga nggwäbri gudina gidi lamba lunga ngwaalu ngwüngün.

⁶ A be yätä je giyee, apepe gwudi Nekolanga gwukanga ngwäy gwanni ngwukiny ngwäy 'to.

⁷ Gwanni gwäti läni, ngwu'dingini ngwuja'ri ngwee ngwuca ngwe Ligi'räm yi'donga yidi Ngwaalu. Gwanni gwa dami, gwäti gu ndi nyi ätä ngweny gida'ri didi midi danni ndo gidaartanu didi Ngwaalu.

Ki'doonga gidi Jämirnäng

⁸ Üllijä do'ra didi gi'doonga gidi Jämirnäng. Ngwuja'ri ngwee nginde gwuru gwuru gwükäjä je gwanni gwuru gi'ra ngwuru gwanni gwuru gora, gwanni gwayu gwerre gwuma be o'ra gwumidu.

⁹ Äny gwülingidi därbä dunga nyi lenge yiwaya yunga a be yanni yiru 'didanu nga gwünänü. Yilingidi nje yanni yati aar je ü'ridä nono ngindenga lanni lari liru Ngwüyäwüd aar gu 'ti be rüdi, aar be ru ngwämrä ngwudi dijego'rr.

¹⁰ Aa'ti yedeny ya ang eny giyi'rendeny yanni giyo yadi ang mbuji. Nggwa ang ondaci ndi ari

dijego'rr da je gatu loko korkon ara je didimänü, na la je übinälü ngaa la ji gidirbänü yomon 'di (10). Mäti ligor, 'di ma aar ani yi'rany, nggwa ang be giki gukuna gidi midi.

¹¹ Nginde gwanni gwätï läni ngwu'dingini ngwuja'ri ngwanni ngwuca ngwe Lig'i'räm yi'donga yidi Ngwaalu. Gwanni gwa dami, gwa'ti gwa yi'rany yidi gwodaning akani nono.

Ki'doonga gidi Bargamujing

¹² Üllijä do'ra didi gi'doonga gidi Bargamujing, ngwuja'ri ngwee nginde gwuru gwükäjä je gwanni gwätï galala gäti yini giyimere 'dün.

¹³ Äny gwülingidä gwe ngwaalinga ngwata gu ji, ngwaalu ngwanni gwätï gu dijego'rr didu'ri düngün didi yeleny. A be nga gwümätinälü 'didanu ngwüriny ngwüny. Nga gwa'ti nyi'rinä ämning Ngwaalu gwunga 'dünggüny 'di kaji gidi Andibaj, gwanni gwinggidiny gwe ligor le'te pu gwanni gwuma aar 'rinye kündär galu ngwaalu ngwati gu dijego'rr ji.

¹⁴ A be yäti nje giyee yoko 'dunggunga, nga gwätï ngwüjü ngeno ngwanni ngwugwuja ngwuja'ri ngwudi Balam, gwanni gwenggaci Balaging ndi gi'rici ngwüjü ngwudi Yijiräyil ngwuje iye ngwony ngwudi mi'rini nono gwudi didülä aar ärrä yi'ral yiki aar arri yijinä.

¹⁵ Nga äti 'to ngwüjü ngwugwuja ngwuja'ri ngwudi Nekolanga.

¹⁶ Yäy gu no, jo'renyana. Ma ang 'ti jo'renyana, äny gwa ila puprang 'dunggunga linyii le dugidi galal ge gidi ngwulem ngwüny.

17 Gwanni gwäti läni ngwu'dingini ngwuja'ri ngwee ngwuca ngwe Lig'rim yi'donga yidi Ngwaalu. Gwanni gwa dami gwuny ätäda män gwoko gwanni gwändälü. Nyi ätäda 'to dü'rimünä dibidu düllünä gu ngwüriny ngwuyang ngwulinginna 'dogo gidiji danni dadi ape.

Ki'doonga gidi Tiyatirang

18 Ülljä do'ra didi gi'doonga gidi Tiyatirang, ngwuja'ri ngwee nginde gwuru gwükäjä je gwanni gwuru Giji gidi Ngwaalu ngwäy ngwüngün ngwanni ngwitänü nono ligä a yora yüngün ru buta gwuju'ru.

19 Äny gwülingidi apepeng gwunga nyi lenge ämning gwunga, nyi lenge ämning Ngwaalu gwunga na yiiru yunga na or'temajing gwunga. Na ndi ari yiiru yunga yidi gwodaning yonyadana giyiiru yidi gwerreng.

20 A be yäti nje giyee 'dunggunga, ndi ari ngaa lati gätiji dayu ligoralu dani Yijabil danni daru diru dijir. Dati raji ngwinädä ngwüny 'ter ngwuja'ri ngwe ngwüngün aar ru ngwijin aar eny ngwony ngwudi mi'rini nono gwudi didülälü.

21 Dätädiny yomon nunnu ngwujo'renyana giyjin yüngün ngwube 'donya ndi jo'renyana.

22 No, diny gatu ngwümbür ngwudi dirbä da ümi na lanni limi'ridäär le ngwäyanü, linje le gatu gidirbanü dipa, manari lima 'ti jo'renyana ndi acajidi ndi apepe gwüngün.

23 Nggwa mi'ri yiju yüngün yi'rany ye. Yi'doonga 'dar yidi Ngwaalu ya be lenge ndi

ari äny gwuru gwanni gwati ombaji yigoranu nyi ombaji ya'ranyanu yidi diji na nggwa je gwä'räcänü gwani apepe gwalu.

²⁴ A be gwenene nggwa je ci loko lanni gilo lijalu Tiyatira, nga nga lanni li'donya ngwuja'ri ngwudi daw ndee ngaa lanni lima 'ti ämnä ngwuja'ri ngwaru ngwe ngwuru yujimidi yidi dijego'rr yojema, nggwa je ci nu nggwä'tüdi gwada je üpiyi üpining gwu'ter,

²⁵ mätinädar gu 'dogo giyoo yätä je 'di nyi o'ra.

²⁶ Nginde gwanni gwa dami ngwugwuji ndi ärrü buping gwüny 'di ngwumedaji, gwunyi ätäda yelenya ngwuruyi ngwüjü giyen.

²⁷ Ngwuje ruyi yelenya guura ge giru laaba, ngwuje pänü nono ma pi gimoyanu giru gilü. Nono ape nyi gu yelenya ndi Papa gwüny.

²⁸ Gwunyi ätäda 'to guurumu gidi gitänying.*

²⁹ Nginde gwanni gwäti läni, ngwu'dingini ngwuja'ri ngwee ngwuca ngwe Lig'rim yi'donga yidi Ngwaalu.

3

Ki'doonga gidi Jarduj

¹ Ülljä do'ra didi gi'doonga gidi Jardujing, ngwuja'ri ngwee nginde gwuru gwükäjä je gwanni gwümäti ngwügi'rimä kwo'ra tä'rül (7) ngwudi Ngwaalu na yuurum kwo'ra tä'rül (7). Äny gwülingidi yiiru yunga. Nga gwumidu ngwüriiny ngwe a be 'didanu nga gwayu.

^{2:27 2.27} Mäjimür 2.9 * ^{2:28 2.28} Gurrum giru daapa.

² 'Rita nga je burnani nga je gägiräji yunga giyoo yadi ayi, ndi ari äny gwumbuju yiiru yunga ya'ti mbutu ngwäyänü Ngwaalu.

³ Diwayina ndi ari awa nga gwu'dingina ngwuja'ri awa nga je määtä nga je 'dengenaja nga jo'renyana. Manari nga gwuma 'ti 'ritu, nggwa ila nono gwele du'ramu gaji ganni ga'ti ga ang lenge.

⁴ A be lätä je loko Jarduj la'ti rngiyä ngwureda nono ngwegen ke gwe, ngindenga liny le ele ligenna ngwureda ngwubidu ndi ari lädi gu.

⁵ Gwanni gwa dami gwa genne ngwureda ngwubidu nono ngindeng je a gwa 'ti gwunyi brota ngwürinyälü ngwüngün mbüny kitabanu gidi midi, a be gwunyi gwe inggidi ngwäyänü ngwudi Papa gwüny na yi'rr yüngün.

⁶ Gwanni gwäti läni, ngwu'dingini ngwuja'ri ngwee ngwuca ngwe Lig'i'rim giyi'donga yidi Ngwaalu.

Ki'doonga gidi Bilädilibiyäng

⁷ Üllijä do'ra didi gi'doonga gidi Bilädilibiyäng, ngwuja'ri ngwee ngwudi Nginde gwuru gwanni Gwuju'ru, Nginde gwanni gwuru 'Didanu, gwanni gwäti mubita gwudi Däwüd, mung igitalü aa'ti diji längitä, mung längiti aa'ti diji igitädälü.

⁸ Äny gwülingidi yiiru yunga ndi ari nga gwäti yiima yooko a be nga gwuma 'dingini ngwuja'ri ngwüny nga je määtäda. Nga 'ti nyi'rinä ngwüriny ngwüny. Yäy gu no, nggwuma ang igitiji längirü diji dere da'ti da längiti.

9 A be lanni lijädi ngwämrä ngwudi dijego'rr, lanni laru liru Ngwüyäwüd aar be ru ngwu'duru, linje gäbici lila la ang kwucalu yirku ye giyoranu yunga aar lenge ndi ari nggwämnängä.

10 Na ndi ari nga gwümäti ngwuja'ri ngwüny nga or'temaji, äny nggwa gu etadi 'to kaji gidi mimini nono ganni gadi ila gididlä ndi mimini ngwüjü nono gidiyängälü.

11 Äny nggwo gito gwadi ila puprang, mätinälü ngwuja'ri ngwoo ngwätä je nunnu aa'ti la ang apada gukuna gunga.

12 Gwanni gwa dami, gwunyi ruji gidingo ngwu'dun ngwudi Ngwaalu nggu ji ngene gwur'tal gwunyi gu ulli ngwüriny ngwudi Ngwaalu ngwüny na ngwüriny ngwudi gündär gidi Ngwaalu ngwüny, Üräjälim gwanni gwuyang gwüllü kerala Ngwaalu ngwüny, na gwunyi gu ulli 'to ngwüriny ngwüny ngwanni gwuyang.

13 Gwanni gwäti läni, ngwu'dingini ngwuja'ri ngwee ngwuca ngwe Ligi'rim yi'donga yidi Ngwaalu.

Ki'doonga gidi Lädüküyäng

14 Üllijä do'ra didi gi'doonga gidi Lädüküyäng, ngwuja'ri ngwee nginde gwuru gwükäji je gwanni gwani Yiru gu gwanni gwinggidu gwuru ligor le'te pu ngwuru 'didanu, gwanni gwuru gora gidi yi'ral 'dar yanni yigi'tinä.

15 Äny gwülingidi yiiru yunga na ndi ari nga gwa'ti jilü nga 'ti büdü. Nggwüjädi ndi ari aadi ang jili na aadi ang büdi.

16 Nga be jalu cagi'rim nga 'ti büdü nga 'ti jilü, äny gwa ang gwonynyalu mbüny ngwulemanu ngwüny.

17 Nga gwati ari, “Äny gwünänü, äny gwuma bile yelenya, äny gwa'ti bupa yi'ral yere.” A be nga gwa'ti lingidi ndi ari nga gwa'ti äti jayinganu, nga gwangi'ru ngwäy, nga ru diwayi, nga rimi ngwäy, nga gwindälü ngwangu ngwanu.

18 Äny gwa ang ola ndi ari nyi ella dab diju'rinä ligä le nunnu nga nänü 'didanu, nyi ella ngwureda ngwubidu nga je genne ang ngwe gwü'rübäni yaaralu yidi ngwangu ngwunga, nyi ella düngänä nga de gwallini ngwäyanü nunnu nga ombajidalu.

19 Äny gwati rime nyi reraji ngindeng gwanni gwati nyi ämni. Büdä be nono nga jo'renyana.

20 'Dingina, äny nggwo gwüdünü gilängir nyi pi dimbüra, ma diji dere 'dingina yal yüny ngwigitä, äny gwa äni diiny de eny diiny de ji.

21 Gwanni gwa dami gwunyi ätädä yelenya nyii gwe jalu ngwudu'rala ngwudi yeleny ngwüny, anaku dami nyi gu äny, nyii jalu Papa gwe gwüny ngwudu'rala ngwudi yeleny ngwüngün.

22 Gwanni gwäti läni, ngwu'dingini ngwuja'ri ngwee ngwuca ngwe Lig'i'rim yi'donga yidi Ng-waalu.

4

Didu'ri didi yeleny kerala

1 Anni ma yi'ral giyee ele, nyi ombajidalu nyi engga längirü lijalu mbüny kerala. A dulu dele durnidiny gwerre dipa gänänü nono yal yidi

giil, nyi 'dingini aar nyi ca nu, “Anda ngene nga enggaci yi'ral yanni yaji ya ji gweere.”

² A puprang no, aar nyi Ligì'rìm aw nono, nyi engga didu'ri didi yeleny kerala diju gu dijälä de'te.

³ Nginde gwanni gwujalu ngenone gwuru nono go'rra giru gu'ru guuranu ngwäginyänü ngwuru nono go'rra giru gu'ru guri. A dulili diru nono nyadbay gwäginyä ü'rü didu'ralu didi yeleny gu'rigu'tu.

⁴ A ngwudu'ri ngwudi yeleny küü'rì na kwo'rongo (24) änni didu'ranu didi yeleny ndoo, a gu mbumbunga jala liru küü'rì na kwo'rongo (24) ligenna ngwureda ngwubidu aar genne yukuna yidi yeleny yiru dab giyi'rala yegen.

⁵ Ati didu'ri didi yeleny ndoo enyanu ngì'räm ngì'räm, a gu dulu 'tüdä, ating mi'rìnänü nono gwele gere. Ngwäyänü ngwudi didu'ri didi yeleny, a gu ngwamba kwo'ra tä'rìl (7) dünä ngwu'du ligä, ngwani ngwügi'rìm kwo'ra tä'rìl (7) ngwudi Ngwaalu.

⁶ Na 'to ngwäyänü ngwudi didu'ri didi yeleny a gong ji giru nono yaw yiru ngwäyänü gijaja, yiju'ru ngwäyänü nono daginya.

Gidiliganu, didu'ri nono didi yeleny, a gu ngwong kwo'rongo (4) ngwumidu ji ngwonyadu ngwäyänü gweere na gwodan.

⁷ Gong ganni giru gi'ra giru nono dira na ganni gigwujanalalu giru nono gëndri na ganni giru gi'ra tä'rìl, giru ngwäyänü nono diji dümnä na ganni gindälü gwodan giru nono gi'rä giru diiyü gi'di'rü.

⁸ Ngwong ngwee kwo'rongo (4), ge'te ge'te gäti

ngwubung nyärläl (6) ngwubu gu ngwäy nono 'dar, 'di ar ubi nono nginä'dänü ngwubunganu. Aar 'ti dünädi dilu de na lingen ndi ari,

“Ju'ri, Ju'ri, Ju'ri,

Deleny diru Ngwaalu diru yiima,

gwanni gwuju na gwanni nggwo na gwadi ila.”

⁹ Ma ngwong ngwee ngwumidu näji ngindeng gwanni gwujalu gididu'rala didi yeleny gwanni gwumidu gwur'tal, aar ortada, aar ci yäy 'tu,

¹⁰ ati mbumbunga giloo liru küü'rī na kwo'rongo kwucalu yirku ye gwujalu gididu'rala didi yeleny gwanni gwumidu gwur'tal ati aar gī'tijī yuku-nalu yidi yeleny didu'ri nono didi yeleny ati aar ci,

¹¹ “Gwani Deleny diru Ngwaalu ngwäri a gwädi gu

ndi aar ang näji, aar ang denya aar ang gwä'räci yiima,

ndi ari nga gwuru gwuge'ta yi'ralalu 'dar,
a bupi gwe gwunga, yigi'tinä
aar ji yimidu.”

5

Gitab na Girany

¹ Nyi be engga kaama gidi nginde gwanni gwujalu gididu'rala didi yeleny gitab güllinä gu ngwuja'ri giluru na gilari aar mi'rä ngwulge ngwe kwo'ra tä'rīl (7).

² Na nyi engga gī'rrä gäti yelenya yipa ngwurnida dula gwuleny ngwari, “Yärü gwuru

gwädi gu ndi kiya dilge ngwigitä gitabalu mbüny?"

³ Aa'ti diji dere ju kerala na gidiyängälü na gidiyängänü ndi igiti gitabalu na 'di nding ombajanu.

⁴ Nyi ari gwuleny ndi ari diji da'ti ju dädi gu ndi igiti gitab ngwombajanu.

⁵ A nyi be mbumbu gwe'te ndi mbumbunga giloo ci, "Nga 'ti aru! Ge'ta ngwäyälü, Dira dannii di'tüdi kili gidi Yäwüda, digüurnä didi Däwüd dima dami, diru da burni ndi kiya ngwulge ngwee kwo'ra tä'räl (7) ngwigitä gitabalu."

⁶ Nyi be engga Giranyu gidünädälä gidiliganu didi didu'ri didi yeleny ngwuru nono ma aar ü'rü ngwulem, gänü ngwonganu ngwoo kwo'rongo (4) ngwumidu na mbumbunga giloo. Gati ngwiil kwo'ra tä'räl (7), ngwäti 'to ngwäy kwo'ra tä'räl (7) ngwani ngwügi'rim kwo'ra tä'räl (7) ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwükäjing je gididlä ku.

⁷ Ngwube 'dongga ngwape gitab kuy gidi gaama gidi nginde nggwoo gwujalu gididu'rala didi yeleny.

⁸ Anni mung ape, a ngwong ngwoo kwo'rongo (4) ngwumidu na mbumbunga giloo liru küü'ri na kwo'rongo (24) adaci Giranyalu nggoo yirku ye. A diji de'te de'te 'denggenanu 'dar dapu dümbärä aar mätädä yindängälä yiru dab yonyadu yilunala yani otaci Ngwaalingalu gwudi ngwüjü ngwanni ngwuju'ru.

⁹ Aar elnge delnga diyang aar ari,
 "Nga gwädi gu ndi ape gitab
 nga igiti dilge düngün,
 ndi ari nga gwü'ridinä ngwulem,

a yin ye yunga, nga gwuma ü'ridäcī Ng-
 waalinga ngwüjälü
 giyüülü 'dar na ngwungla 'dar na ngwüji
 giyen 'dar.

¹⁰ Nga je ruji yeleny na ngwur'dal ndi äpiji
 Ngwaalinga ngwege yiiru,
 na ngwa ape yelenya gidiyängälü.”

¹¹ Nyi be ombajidalu nyi 'dingini yal yidi
 yi'rr yonyadu yi'ranu ngwüü'ri na ngwüü'ri
 na ngwüü'ri 'di yomonanu ngwüü'ri 'di, aar
 rekaji didu'ralu didi yeleny na ngwong ngwoo
 ngwumidu na mbumbunga.

¹² Ati aar elngala gwulleny aar ari,
 “Girany gädi gu ganni gima aar ü'rü ngwulem,
 ndi ape yelenya na yur'tu na yibegeng na yiima
 na denya na näji na orta.”

¹³ Nyi be 'dingini ngwony 'dar kerala na
 gidiyängälü na gidiyängänü na giyaanu na ng-
 wong 'dar ngwanni ngwuju gwanu aar opepala
 aar ari,

“Nginde gwanni gwujalu gididu'rala didi yeleny
 na Girany
 aar je ortada aar je denya na aar je näji aar je
 ruji yiima,
 gwur'tal na gwur'tal.”

¹⁴ A ngwong ngwoo kwo'rongo (4) ngwumidu ari,
 “Yiru gu,” na mbumbunga kwucalu yirku ye aar
 äpiji yobo.

6

Ngwulge kwo'ra tä'rül

¹ Nyi ge'te ngwäyälü nyi engga Giranyu nggoo ngwägiti dilge didi gwerre gwerreng ngwulge ngwoo ngwuru kwo'ra tä'rül. Nyi 'dingini gony ge'te ngwonganu ngwoo ngwuru kwo'rongo ngwumidu ngwondaji dulu de dipa gärnänü nono gere gimi'rinänü ngwari, "Ila!"

² Nyi ombajidalu nyi engga dimirta dibidu yi'remna ki'ra gwere 'dünggüny, gwanni gwändi gwälä gwapu gwu'rijal, aar ätäädä gukuna gidi yeleny ngwü'tü dimirta de ndi dugidi giyäärä yonyadu ngwudami.

³ Anni ma Girany o're ngwägiti dilge ndoo didi gwodaning, nyi 'dingini gony nggoo gimidu gidi gwodaning ngwari, "Ila."

⁴ A be dimirta 'tädä gi'ra rom (2) di'ter, duri yi'remna. Gwanni gwändi gwälä gwätädäär yelenya ngwäbrü adatingalu gidiyängälü nunnu ngwügäbicï ngwüjü aar dugidi aar ayi. Aar ätäädä galala gipa.

⁵ Anni ma Girany igiti dilge ndoo diru gi'ra tä'rül, nyi 'dingini gony nggoo gimidu giru gi'ra tä'rül ngwari, "Ila." Nyi ombajidalu nyi engga dimirta dümnä yi'remna ki'ra gweere 'dünggüny. Gwanni gwändi gwälä gwapu mi-jaan kuy güngün.

⁶ Nyi 'dingini dula daru nono dulu didi diji dümnä di'tüdi gidiliganu ngwong ngwoo ngwuru yi'ra kwo'rongo ngwumidu ngwari, "Gu'ru gidi ngwülä ngwudi yirende ginya ge'te pu, giru dinar* de'te pu na gidi ngwülä ngwudi yon yinya

* 6:6 6.6 Dinar de'te pu dati de diji ape yii gilinen.

tä'rül, giru dinar de'te pu, a be gu'ru gidi abaar gwudi yila na di'rica, aa'ti ngwa je akani nono."

⁷ Anni ma Girany igiti dilge ndoo diru gi'ra kwo'rongo, nyi 'dingini gony nggoo gimidu giru gi'ra kwo'rongo ngwari, "Ila."

⁸ Nyi ombajidalu nyi engga dimirta diru dilo yi'remna ki'ra gweere 'dünggüny, gwanni gwändi gwälä gwucaar yi'rany a del didi yi'rany gwujanalü. Aar je ätäädä yelenya ndi aar äbri diyäng kwo'rongo kay ge'te aar 'rinye ngwüjü galal ge, a je ngwamu 'rinye, a je dümdä 'rinye, a je ngwäng 'rinye ngwudi diyängälü.

⁹ Anni ma Girany igiti dilge ndoo diru gi'ra tudini, nyi engga giyoralu yidi dagad ngwang-ina ngwudi ngwüji ngwanni ngwü'rinyitäär je gwani ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu na gwani inggidi gwanni gwinggidaar gwe

¹⁰ aar urnida dula de gwulleney aar ari, "Gwani Doorta danni Dijuru diru 'didanu, jadu gwuru gwada gwe obalu ngwüjü ngwe ngwudi didlä na jadu gwuru gwada gwe gwalli dämjä gwani yin yäri?"

¹¹ Ati aar ätä dijü de'te de'te direda dibidu aar ondaci ndi düni gwoko, 'di aar 'rinyeta ngwinädä ngwuru gimaad gegen na ngwenggen ngwegen 'dar ngwanni ngwuru ngwinäd ngwudi Kirictu ngwanni ngwa je yi'rany mbuji nono ngindeng je.

¹² Nyi ombajidalu nyi engga anni ma Girany ji ndi igiti dilge ndoo diru gi'ra nyärläl, a diyäng lagadalu gwulleney. A lingen gwurli ngwümni 'ti'tin nono ngwured ngwudi gimärä a düüwä gwurli 'dar ngwuri nono yinä.

13 A yuurrum mi'ri'tadalu gidiyängälü kerala, nono ati gu dirun dojema nono mi'rityi yimnig-ora gidimnigoralala ma dirun äriyi.

14 A gere pänidi nono gwele ati gu dirna pänidi nono ngwududi a yen gwaginadalu mbüny na ngwaalu giyaanu gwaginadalu ngwaalu ngwe-
gen.

15 A be ngweleny ngwudi didlä, ngwubegeng, ngwanni ngwünänü na ngwartan na ngwongor na 'dar lanni liru ngwinäd na 'dar ligätinälü, aar änälü ngwubanganu na ngwur'danu ngwudi yen.

16 Ati aar ci yeno na ngwur'da, "I'dädi nje nono nje gwü'rübäjälü ngwäy ngwüngün gwanni gwujalu gididu'rala didi yeleny na küündä gidi Girany.

17 Ndi ari gomon gipa gidi güündä gegen gima obana na yärü gwuru gwanni gwa dünü ngindeng ngwäyanü?"

7

Aar je mi'rä 144,000

1 Anni ma yi'ral ele giyee nyi be engga yi'rrä kwo'rongo (4) yidünädälä giyi'rundu kwo'rongo yidi diyäng, aar dünäji diruna didi yi'rundu kwo'rongo (4) aar üminici ndi äriyi diyängälü na yaw a da'ri dere.

2 Nyi o're nyi engga gi'rrä gi'ter mana gändi gitäny gwe gapana gu'runga gidi mi'rä gidi Ngwaalu ngwumidu. Ngwurnida yi'rrä giyoo kwo'rongo (4) dulu de gwulleny yanni yima aar

je ätäädä yiima ndi ari aar akani diyängü nono na yaw, ngwuje ci,

³ “Aa'ti ngaa la akani diyängü nono na yaw na ngwa'ri 'di ar mi'rä ngwinädä giyidülälä ngwudi Ngwaalu ngwege gu'rung ge.”

⁴ Nyi be 'dingini ngwüjü ngwanni ngwuma aar je mi'rä ngwudi yiilü 'dar yidi Yijiräyil ngwuru yi'ra ngwüü'ri küü'ri tudini na 'di kwo'rongo na kwo'rongo (144,000).

⁵ Kiiilü gidi Yäwüdä, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

kiiilü gidi Rābin, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

kiiilü gidi Jad, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

⁶ kiiilü gidi Äcir, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

kiiilü gidi Nabitali, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

kiiilü gidi Manaji, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

⁷ kiiilü gidi Jamaan, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

kiiilü gidi Lawi, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

kiiilü gidi Yajakir aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

⁸ kiiilü gidi Jablun, aar je mi'rä ngwüü'ri na rom (12,000),

kiiilü gidi Yüjib, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000),

na kiiilü gidi Biniyāmin, aar je mi'rä ngwüü'ri 'di na rom (12,000).

Ngwüjï ngwonyadu ngwugenna ngwureda ngwubidu

⁹ Anni ma aar ele giyee, nyi be ombajidalu nyi engga ngwüjü ngwonyadu ngwa'ti ngwa dü'räni ngwïndi giyen na giyïlü na ngwüjï na ngwungla aar dünäci didu'ralu aar düni ngwäyänü ngwudi Girany, ngwugenna ngwureda ngwubidu ngwapanana yi'rina yidi ngwi'di ngwuy ngwe ngwegen.

¹⁰ Aar opepala gwulleny aar ari,
“Gilang gwuru gwudi Ngwaalu ngwege,
gwanni gwujalu gididu'rala didi yeleny,
ngwuru gwudi Girany.”

¹¹ A yi'rr 'dar dünälä aar ü'rü didu'ralu gu'rigu'tu didi yeleny na mbumbunga giloo lijalu na ngwong ngwoo kwo'rongo ngwumidu. Aar üllänü aar kwuci didu'ralu didi yeleny yirku ye aar äpijï Ngwaalinga yobo.

¹² Aar ari,
“Yiru gu!

Orta na näjï na bebere na yäy 'tu na denya
na yeleny na yiima
aar ru yidi Ngwaalu ngwege gwur'tal na
gwur'tal.

Yiru gu.”

¹³ Aar nyi be mbumbu gwe'te otacalu aar nyi ci, “Ngwüjï ngwee ngwugenna ngwureda ngwubidu ngwuru ange? A ngwïndi ne?”

¹⁴ Nyi be ci, “Nga gwuru gwülingidi gwani doorta.”

Aar nyi be ci, “Ngwüjï ngwee ngwuru gwanni ngwuma gilängidinä gidirbänü dannii dipa. Ngwuma uya ngwureda ngwegen ngwuma aar je bidiyi giyïn yidi Girany.

- 15 Yäy gu no,
 Aar be dünäci didu'ralu didi yeleny didi Ngwaalu
 aar äpiji yobo lingen le dilu de kobanu
 güngün,
 na nggwo gwujalu gididu'rala didi yeleny
 ling je gwü'rübäjälü diil de didi gä'tä
 güngün.
- 16 Ngwa'ti ngwa je ngwamu enyanu mana,
 na ngwa'ti ngwa je ngwäädä eny mana.
 Ngwa'ti ngwa je deja mï'ri,
 na ngwa'ti ngwa je ngwübrürtä ngwere ape.
- 17 Ndi ari Girany ganni gijalu gidiliganu didi
 didu'ri didi yeleny,
 ga ru doo'ra degen,
 ling je oktada ngwel ngwudi yaw yanni yäti
 ngwäyänü yidi midi.
 La je Ngwaalu brota yal ngwäy yere 'dar.”

8

Dilge gi'ra kwo'ra tä'r'il na gindäng giru dab

¹ Na anni ma Girany igiti dilge ndoo diru gi'ra
 kwo'ra tä'r'il, a ngwaalu jalu biny biny kerala 'di
 aar ape gaji gü'ränü.

² Nyi engga yi'rrä kwo'ra tä'r'il yidünäcä Ng-
 waalingalu aar je ätädä yiil kwo'ra tä'r'il.

³ A gi'rr ila gi'ter gapana gindängä giru dab
 ngwüdünü gidagad didi gatalu. Aar ätädä yiluna
 yonyadu ngwuje gatalu ulingani gwe gwudi
 ngwüji ngwanni ngwujaw gidagad diru dab
 gididu'ralu.

4 A dilü didi yilun 'tüdä kuy gidi gi'rr na ulingani gwudi ngwüji ngwanni ngwujaw allu aar obani ngwäyanü Ngwaalu.

5 A be gi'rr ape gindängä nggoo giru dab ngwonjaji ligälä lanni lijalu gidagadalu ngwugata gidiyängälü, a ngwaalu mi'rinnanü nono gwele gere a dulu ji a ngwaalu enyanu aar lagadalu.

Yiil yi'ra kwo'rongo yidi gwerre gwerreng

6 A yi'rr giyoo kwo'ra tä'r'il giyoo yapana yiil aar ji mama ndi aar je äri.

7 A gi'rr gidi gwerre gwerreng äri giil güngün a giji'r'im giru yuurum na ligä 'didalu gidiyängälü diläganänü yin ye ngwu'diyi diyängü ngwangridu tä'r'il na ngwa'ri ngwangridu tä'r'il na yanya yanni yiginyä 'dar.

8 A gi'rr gi'ra rom äri giil güngün aar gata gony ge'te giyaanu giru nono geno gipa gu'du ligä ngwügwürli yaw ngwangridu tä'r'il aar ru yin,

9 a ngwong ngwanni ngwumidu giyaw aar je 'rineye ngwangridu tä'r'il a ngwübälükä dudi ngwangridu tä'r'il.

10 A gi'rr gi'ra tä'r'il äri giil güngün a guurum mi'ra kerala gipa gu'du nono lingla lidi ligä ngwacaji ngwubirta na ngwel ngwudi yaw ngwangridu tä'r'il.

11 Ngwüriny ngwudi guurum nggoo ngwani Di'roker* a yaw gwurli aar 're cicir nono di'rokera ngwangridu tä'r'il, aar 'rineye ngwüjü ngwonyadu ndi ari yaw yi'ri gwulleney.

* **8:11 8.11** Da'ri danni diru diji'rindi.

¹² A gi'rr gi'ra kwo'rongo äri giil güngün a lingen mi'rini ngwangridu tä'r'il na düüwä na yuurum a ngwaalu ru dirim ngwangridu tä'r'il a lingen le ngwangridu tä'r'il aar ümnänü a buri erne na 'to dilu de ngwangridu tä'r'il.

¹³ Nyi be ombajidalu nyi engga gi'räyü giru diiyü gi'di'rü kerala nyi 'dingini ngwari yal ye yipa ngwari, "Ngwäjäj bi! Ngwäjäj bi! Ngwäjäj bi! Ngwüji gidiyängälü gwani yal yidi yiil yanni yadi je yi'rr tä'r'il yi'ter ärä."

9

Giil gi'ra tudini

¹ A gi'rr nggoo giru gi'ra tudini äri giil güngün, nyi engga guurumu gi'dü kerala ngwüllä gidiyängälü, aar ätäädä mubita gwudi igiti delo diru gibü'r'il.

² Anni mung äbräji delalu diru gibü'r'il, a gu dilü 'tüdä dannu dipa gi'ranu nono dilü didi güdä a lingen ru dirim na gere, dilü de dannu di'tüdi kibü'r'il nggoo.

³ A ngwama 'tüdä gidilänü aar elalu gidiyängälü aar je ätäädä yelenya ndi iyiyi ngwüjü yi'rendenya nono yiya yidi ngwümü ngwudi diyängälü.

⁴ Aar je ondaci ndi ari aa'ti ngwa akani yanya nono yidi diyäng, na ngwong ngwüküdinä na da'ri, aar be gwoda 'dogo ngwüjü 'dar ngwanni ngwa'ti aar je mi'rädi giyidülälä yegen mi'rä gwe ngwudi Ngwaalu.

⁵ Aar je iyiyi yi'rendenya ngwüwäyü tudini (5) aa'ti ngwa aar je 'rinye. Aar je iyiyi

yi'rendenya nono gwele yiiya yidi dümü mung dugi dijü.

⁶ Giyomon giyoo ngwüji ngwa bupi yi'rany, a ya'ti ya aar je mbuji, ngwa jada ndi ayi, a ngwa je yi'rany abri.

⁷ Ngwama ngwoo ngwuru yi'remna nono ngwumirta ngwüjä'rimädäär je ngwadi aar ngwe ele giyäärä ngwugenna ngwony giyi'rala yegen ngwuru nono yukuna yiru dab aar ru ngwäyanü nono ngwüjü ngwümnä.

⁸ Aar 'tü ngwä'rü ngwuru nono ngwä'rü ngwudi ngwaw a ngwad gwegen ru nono ngwad ngwudi ngwira.

⁹ Ngwäti ngwäärä giyonggomala ngwuru ngwaaba, ngwümi'rinä ngwubung ngwe gwegen nono gwele yal yidi ngwumirta ngwonyadu ngwäbrädi giyäärä.

¹⁰ Aar äti ngwiya ngwati obe nono gwele ngwümü, ngwiya ngwee ngwätädäär je yiima ndi iyyi ngwüjü yi'rendenya ngwüüwäyü tudini (5).

¹¹ A ngwükti je deleny diru gi'rr gidi gibü'ril gani Yibriyängä 'Äbädün' na ngwani Yigirigiyängä 'Abuliyun.'*

¹² A wäjaj bi gwudi gwerreng medadi ngwo're ngwugwujalu gi'ra rom.

Gül gi'ra nyärläl

¹³ A gi'rr nggoo giru gi'ra nyärläl, äri giil güngün, nyi 'dingini yal yindä giyiil giyoo

* **9:11 9.11** Ngwuja'ri ngwee 'dün Yibriyängä na Yigirigiyängä, ngwani 'Geradalu.'

kwo'rongo gidagadalu ndoo diru dab ngwäyänü Ngwaalu.

¹⁴ Yal giyoo aar ci gi'rrä nggoo giru gi'ra nyärläl ganni gapana giil, "Gwällädi yi'rrälü giyoo kwo'rongo yigekannalu gidibirta dipa dani Burad."

¹⁵ A yi'rr giyoo kwo'rongo gwallanalu kaji nggoo a komon nggoo gidüüwä ndoo na gididlä ndoo, yiju gu be mama nunnu aar 'rinye ngwüjü ngwangiridu tä'r'il (3).

¹⁶ Aar je enggaci yi'ra yidi gwu'tulu gwanni gwändi ngwumirtala gwuru ümn, aar mbuji ndi ari gwuru yi'ranu küü'ri 'di ngwüü'ri ngwubaalu (200,000,000).

¹⁷ A nyi dilingid eny nyi engga ngwumirta ngwändi gu ngwüjälä, ngwugenna ngwärä ngwuru ngwaaba giyonggomala ngwuri nono ligä aar iginyänü nono gälgätüm aar ranu girende nono gibriti. A yi'ra yegen ru nono yi'ra yidi ngwira ati ligä na dilü na gibriti 'tüdä ngwulem ngwegen.

¹⁸ Aar 'rinye ngwüjü ngwangiridu tä'r'il dimdi de ndoo tä'r'il diru ligä na dilü na gibriti danni di'tüdi ngwulemanu ngwegen.

¹⁹ Yiima yidi ngwumirta ngwee yiju ngwulem na ngwiya ngwegen, ndi ari ngwiya ngwegen ngwuru nono ngwüüngä ngwäti yi'ra yati aar ye obe ngwüjü aar je ätiyi ngwämmä.

²⁰ Na ngwüji ngwoko gwanni ngwuma je 'ti dimdi ndoo 'rinyiti, aar 'ti jo'renyana aar gatana ngwony gwanni ngwuge'taar je ngwuy ngwegen, aar 'ti dünäjä äpijing ngwujego'ro yobo na yi'remna yiru dab na buta yo'rr na yü'ri,

yi'remna yanni ya'ti äti ngwäy ndi ombajidalu aar aa'ti äti ngwäni ndi 'dingini aar 'ti äti yora ndi ele.

²¹ Aar 'ti jo'renyana ndi 'rinyidi, ndi arri yu'rinyu, giyijin yegen na giyu'ram yegen.

10

G'rr na gitab ganni gooko

¹ Nyi be aji nyi engga g'rrä gi'ter gäti yelenya ngwüllä kerala, gigenna gibä'rü, a dulili ji ki'rala 'dünggüngün. Giru ngwäyanü nono lingeno a yora yüngün ru yidingo yiru ligä.

² Gapu gitab gooko kuy güngün gigitinä. Ngwugatu gora güngün gidi gaama giyaala na gidi gängir gidiyängälü.

³ Ngwube mi'rri dula gwulleny nono guba gidi dira. Anni mung mi'rri dula gwulleny, gere gimirrinänü kwo'ra tä'rül ondaja.

⁴ Anni ma dulu didi gere gimirrinänü kwo'ra tä'rül ondaji, nyi ji mama gwadi ulli, nyi be 'dingina dula kerala ngwondaja, "Mi'rädi ngwuja'ri nga je määtä yujimida ngwanni ngwaru ngwe gere gimirrinänü kwo'ra tä'rül aa'ti ngwa je ulli."

⁵ A be g'rr nggoo gänggädiny gidünädi giyaala na gidiyängälü, allijaji guyala güngün gidi gaama kere.

⁶ Ngwümi'rri yi'rany ngwüriny ngwudi nginde gwanni gwumidu gwur'tal, gwanni gwuge'ta yere na 'dar yanni giyo gu, diyäng na 'dar yanni giyo gu, na yaw na ngwong 'dar ngwanni ngwo gu ngwari, "Ya'ti ba be ya jana.

⁷ Giyomon yanni yadi ye gi'rr giru gi'ra kwo'ra tä'ril mi'ridä giil güngün, yujimidi yidi Ngwaalu ya be medadi, anaku ondacing ye ngwinädä ngwüngün ngwuru ngwüjir."

⁸ A be dulu dannii di'dingininy 'tu'tu kerala aar nyi ondaca mana aar nyi ci, "İndi ang ape gitab nggone gooko gi'gitiinä kuy gidi gi'rr nggone gidünädälä giyaala na gidüyängälü."

⁹ Nyi be ele ki'rr nyi otacalu nyi ci ätädüny gitab nggoo gooko. Aar nyi be ci nu, "Apa ang eny, ga ang nyinyilaji ngwulemanu nono ngwaay a be ga ang ulianu."

¹⁰ Nyi ape gitab nggoo gooko kuy gidi gi'rr nyi eny, aar nyi nyinyilaji ngwulemanu nono ngwaay a be anni minyi eny aar nyi ulianu gilaranu.

¹¹ Aar nyi be ci, "A gwa alliji yijirä mana gwani ngwüji ngwonyadu, ngwüji giyen, ngwungla na ngweleny."

11

Ngwüji rom ngwanni ngwänggädi

¹ Aar nyi be ätädä gipuru giru nono gimur gidi idi, aar nyi ci, "İndi nga idi gobo gidi Ngwaalu na dagad didi gatalu na nga i'ra ngwüjü ngwanni ngwäpijä Ngwaalinga yobo ngenone.

² Nga be gäbici gubunga gidi gobo poor aa'ti ngwa je idi ndi ari ngwumaar je ätädä ngwüjü ngwuru Garany. Ngwa ru'ti gündärä ganni giju'ru yora ye ngwüüwäyü küü'ri rom na rom (42).

³ A linje ätäädä lüny rom lanni länngädi yiima la jalu gimärä aar alliji yijirä yomon ngwüü'ri na küü'ri tudini rom na 'di nyärläl (1260)."

⁴ Giloo rom lanni länngädi, liru ngwüminiti rom (2) na yudin yidi ngwamba rom (2) yanni yidünädälä ngwäyanü ngwudi Deleny didi diyäng.

⁵ Manari diji dere dima ari ngwuje akani nono, a ligä 'tüdä ngwulemanu ngwegen ngwu'diyi güwänü gegen. Na gwere gwanni gwa ari ngwung je akani nono gwa gu ayi no.

⁶ A ngwa äti yiima ndi länngiti gere aa'ti girany ga ni gaji ganni gadi aar ge ji ndi alliji yijirä. Aar je äti 'to yiima ndi gwürlü yaw aar ru yin na ndi mi'ri diyängü dimdi de 'dar ma aar gu bupi.

⁷ Manari lima medaji inggiding gwegen, a be gom'reny ganni giki drü gati 'tüdä kibü'ril ngwuje 'di'rä nono aar ngwe dugidi ngwuje dami ngwuje 'rinye.

⁸ A ngwangina ngwegen gätinälü kayalu gidi gündär gipa ganni gätädäär ngwüriiny gi'remna gani Jadum na Mijir ngwaalu ngwanni ngwäpädäär gu 'to Delenya degen kü'rälä.

⁹ A ngwüji 'dar giyilü 'dar na ngwungla 'dar na ngwüji giyen 'dar ombajaji ngwanginalu ngwegen ngwäädälü yomon 'tä'ril na gomon ganni gü'ränü aar je gu etadi ndi aar je gatu.

¹⁰ Ngwüji ngwanni ngwunyurtanu gidiyängälü ngwa jayanu yi'rany ye yegen ngwape yi'rinyinä aar angidajidi ngwony ndi ari ngwüjir ngwee rom ngwärrü ngwüjü ngwanni ngwunyurtanu gidiyängälü yündä gwulleny.

11 Anni ma yomon tä'r'il na ganni gü'ränü medadi, a je gu Ngwaalu ngwükajä ligi'r'imänü lidi midi aar 'di'rälü aar dünälä yora ye yegen a lanni liju ndi je ombaji a je yedeny eny gwulleny.

12 A ngwäjir ngwoo rom 'dingini dula kerela aar je ci, "Andar ngene." Aar allu kerela giyibä'rälä a je güwän gegen engga.

13 A gaji nggoo no, a ngwaalu lagadalu ati ngwu'dun 'di kündär i'di gi'ra ge'te aar 'rineye ngwüjü ngwüü'ri kwo'ra tä'r'il (7,000), a ngwanni ngwuma gilang, a je yedeny eny aar ortada Ngwaalinga ngwudi gerala.

14 A wäjäj bi nggwo gi'ra rom medadi a wäjäj bi gwanni gwuru gi'ra tä'r'il ji kay ndi ila.

Giil gi'ra kwo'ra tä'r'il

15 A be a gi'rr nggoo giru gi'ra kwo'ra tä'r'il äri giil güngün a dulu aranu dipa kerala ngwari, "Yeleny yidi didlä yima aar je ätäädä Delenya dege

na ngindeng gwüngün gwanni gwani Kirictu Gwubrutaar yelenya,
na gwadi ru Deleny gwur'tal."

16 A mbumbunga giloo liru küü'ri na kwo'rongo lijalu ngwudu'rala ngwudi yeleny ngwegen ngwäyänü Ngwaalu, aar je kwucalu yirku ye.

17 Aar ci,
"Licanga yäy 'tu gwani Deleny diru Ngwaalu ngwuru yiima,
ngwanni ngwo na ngwanni ngwuju,
nunu nga gwuma ape yiima yunga yipa
na nga gwuma aalu ndi ape yelenya.

18 A güündä ape ngwüjü giyen, na güündä gunga gima ila.

A gaji gima ila ndi obalu ngwüjü ngwe ngwanni ngwayu,

na ndi ätäädä ngwinädä ngwunga ngwanni ngwuru ngwüjir gu'ru

na lunga lanni liju'ru na ngindenga 'dar lanni lidinyädi ngwüriny ngwunga,

lanni loko na lanni lipa,

na ndi geraji ngwüjälü ngwanni ngwugeraja diyängälü."

19 A be gobo gidi Ngwaalu igitinä kerala, kobanu güngün a gu dimbür didi Gekajidi enggani. Ngenone a gu gere enyany a gu dulu ari a gu gere mi'rinänu a gu ngwaalu lagadalu aar i'di giji'rimä gipa giru yuurrum.

12

Daw na däg'ri'dir

1 A gi'remna giru yiima 'täädälü kerala, a daw ji digenna lingeno a düüwä ji giyoralu yüngün a ki'rala güngün digenna gukuna gäti yuurumu 'di na rom (12).

2 Diyu lari le ngwuji gito dadi lenge, a yajima enyanu ngwari.

3 O're a yi'remna yiru yiima yi'ter 'täädälü kerala a däg'ri'dir dannu duri dibinga däti yi'ranu kwo'ra tä'rül na ngwiil 'di ngwäti yukuna kwo'ra tä'rül giyi'rala yüngün.

4 Ngwoda yuurumu kerala ngwangiridu tä'rül (3) liya le lüngün ngwuje gata gidiyängälü. Ngwube dünäci dayalu ndo diyu gito dadi linge,

nunnu mung lingeta ngwungadini gijü güngün diti'rambal.

⁵ A daw lingeta gijü giru dur giru ganni gadi ruyi ngwüjü giyen yelenya guura ge giru laaba. Aar äbrï gijü güngün nggoo aar ge ele Ngwaalu na gididu'ri didi yeleny düngün.

⁶ A be daw abri ngwele gitäny a gu Ngwaalu gi'tijï ngwaalinga ngenone nggu ji aar gu ombaji yomon ngwüü'ri na küü'ri 'di na 'di nyärläl (1260).

⁷ A be yäärä 'di'rá kerala, a Mägäyilïngä yï'rr ye yüngün aar dugidi däg'ri'dirngä le yï'rr ye yüngün.

⁸ Aa'ti be däg'ri'dir ojema nono gwulleny aar je dami aar je apada ngwaalinga ngwegen kerala.

⁹ Aar gata däg'ri'dirä ndoo dibinga gidiyängälü. Diru düüngä duubu dani dijego'rr dannu dati üktini ngwüjü 'dar gididlä ngwuje dudiyi. Aar i'dä gidiyängälü yï'rr ye yüngün.

¹⁰ Nyi be 'dingini dula dipa kerala ngwari,
 “Gwene gilang na yiima na yeleny yidi Ngwaalu
 ngwege yima ru,
 na yeleny yidi nginde gwüngün gwanni
 Gwubrutar yelenya.

Ndi ari dijego'rr dannu dati ü'ridä ngweengga
 ngwege ngwuja'ri nono,
 dannu dati je ü'ridä ngwuja'ri nono lingen le
 na dilu de ngwäyänü Ngwaalu ngwege,
 dima aar linyanya dima aar gata gidiyängälü.

¹¹ Dima aar obedalu
 yin ye yidi Girany
 na ngwuja'ri ngwe ngwegen gwanni gwing-
 gidaar je,

aar 'ti ämnä miding gwudi yigo'ro yegen gwul-
leny,

nda je yedeny eny giyi'rany.

¹² Yäy gu no, jyanu gwani gere

na nga nga lanni gilo gu jayaranu!

A be wäjäj bi gwani diyäng na yaw,

ndi ari dijego'rr dima üllä 'danggalu!

Dapu güündä giru ligä,

ndi ari dilingidi yomon yüngün yima jalu
yooko."

¹³ Anni ma däg'ri'dir engga ligo'ro lüngün
ndi ari dima gätinä gidiyängälü, ngwugwurli
ngwübini dayalu ndoo dilingiti gijü giru dur.

¹⁴ Aar g'tiji dayu ngwubung gwudi gi'ra
giru diiyü nunnu ngwe 'di'ri ngwele ngwaalu
ngwanni ngwügi'tijaär je gitäny nggu ji ngeneno
aar gu ombaji ngwüdläyü tä'ril na ngwüwäyü
nyärläl nunnu ngwabri däg'ri'dirä.

¹⁵ A düüngä gata yaw gwulemanu ngwüngün
nono däärü nunnu aar ape dayu.

¹⁶ A be diyäng igitinä ngwungadini däärä ndoo
digäti däg'ri'dir ngwulem ngwüngün gwataji
dayu düwä.

¹⁷ A güündä ape däg'ri'dirä gidaw ngwo'rada
gilinge nono güngün ganni gi'dengenaca ng-
wuja'ri gwudi Ngwaalu aar inggidi ndi ari yiru
ngwüji gwudi Yicu, aar ye dugidi.

¹⁸ A däg'ri'dir düni kimämü gidi yaw.

13

Gom'reny gi'tüdi giyaanu

¹ Nyi engga gom'renya gi'tüdi giyaanu, gäti ngwiil 'di na yi'ra kwo'ra tä'ril na ngwiilala ngwüngün ngwäti yukuna 'di na giyi'ra yüngün yüllinä ngwüriiny ngwüllüdi Ngwaalinga.

² Gom'reny ganni gänggädiny giru nono ga'dirgany ngwube ru yora nono yidi dämbä'rü ngwuru ngwünyü nono ngwudi dira. A däg'ri'dir ätädä gom'renya yiima yüngün ngwätädä didu'ri didi yeleny na yeleny yipa.

³ A be gi'ra ge'te gidi gom'reny gü'ridäär dämmä dani yi'rany a be dämmä ndoo u'ri nono. A ngwüji ngwudi didlä 'dar allalu ndir aar gwuji gom'renya.

⁴ A ngwüji kwuci däg'ri'dirälü yirku ye ndi ari dima ätädä gom'renya yelenya, aar kwuci gom'renyalu 'to yirku ye aar utalu, "Yärü gwuru gwanni gwuru nono däg'ri'dirä? Yärü gwuru gwanni gwa aar gwe 'täjidi yongra ngwudami?"

⁵ Aar ätädä gom'renya ngwulem ngwe ondaji yi'ral ngwuye piyi ligo'ro lüngün ngwe lo Ngwaalinga ngwape yelenya yüngün ngwuje ruyi ngwüwäyü küü'ri rom na rom (42).

⁶ Ngwullo Ngwaalinga ngwullo ngwüriiny ngwüngün na gobo na ngwüji ngwudi gerala.

⁷ Aar ätädä yiima ndi ari aar dugidi ngwüji ngwe ngwanni ngwuju'ru nunnu ngwuje dami. Aar ätädä 'to yelenya giyüilü 'dar, ngwüji na ngwungla na ngwüji ken.

⁸ Ngwüji 'dar gididlä ngwa kwuci gom'renyalu nggoo yirku ye ngindenga 'dar lanni la'ti üllinä ngwüriiny ngwegen kitabanu gidi midi. Gitab gidi Girany ganni gü'ridinä ngwulem 'tu'tu gi'tinä gu didlälü.

9 Gwanni gwätī lānī, ngwu'dingini.

10 Manari yiru ndi aar aar ape dijū yiwaya ken da aar ape.

Manari yiru ndi aar aar 'rinye galala ge,
da aar 'rinye galal ge.

Giyee yībūpinā a ngwūjī ngwanni ngwuju'ru määtä yiguri aar or'temaji aar ru yigor ye'te pu.

Gom'reny gi'tüdi gidiyäng

11 Nyi be o're nyi engga gom'renya gi'ter gi'tüdi gidiyängänü gätī ngwiil rom ngwuru nono ngwiil ngwudi girany ngwube ondaji nono däg'ri'dirä.

12 Ngwape yi'ral yeleny ye 'dar yidi gom'renya gele gidi gwerre gwerreng ngwügäbici ngwony 'dar gidiyängälü na ngwūjī aar kwuci gom'renyalu gele gidi gwerre gwerreng yirku ye ganni gima u'ri dämmä nono düngün ndoo didi yi'rany.

13 Ngwape yi'remna yidi yiima 'di ngwuge'te ligä lu'du lüllü kerala ngwüllä gidiyängälü a ngwūjī engga 'dar.

14 Ngwududiyi ngwūjū gidiyängälü yiima ye giyee yanni yimanding ye kom'reny nggoo gidi gwerre gwerreng. Ngwuci ngwūjū gidiyängälü aar ga'riji gi'remna aar näji gom'renya ganni gü'ridär dämmä galal ge nggona be ji gimidu.

15 Aar ätäädä yiima ndi ari ngwübüdä gi'remna düwänü gidi gom'reny nggoo gidi gwerre gwerreng, nunnu ngwügäbici ngwondaji ngwügäbici ngwūjū 'dar ngwanni ngwu'donya ndi kwuci gi'remnanalu yirku ye aar je 'rinye.

¹⁶ Ngwügäbici ngwüjü, ngwanni ngwooko na ngwanni ngwupa, ngwanni ngwünänü na ngwanni ngwuru nguwayi, ngwudi 'dunung na ngwinäd, aar je mi'ra gubu'ru kaama güngün na kidülälä güngün,

¹⁷ nunnu aa'ti diji da ellang na aar ella, 'dogo manari däti gubu'ru nggoo. Gubu'ru nggoo giru ngwüriiny ngwudi gom'reny na gi'ra gidi ngwüriiny ngwüngün.

¹⁸ Giyee yibüpinä a bebere ji. Gwere gwanni gwubebera, gäbicar ngwi'ra gi'ra gidi gom'reny ndi ari giru gi'ra gidi diji dümnä. Gi'ra güngün giru nyärläl nyärläl nyärläl (666).

14

Girany na ngwüji ngwanni ngwü'rädijälü

¹ Nyi be engga Giranyu gidünü kenala gani Jäyün gijaar ngwüji ngwe ngwüü'ri küü'ri tudini na 'di kwo'rongo na kwo'rongo (144,000) ngwullaar je giyidülälä ngwüriiny ngwüngün na ngwudi Papa gwüngün.

² Nyi 'dingini dula kerala daru nono gwele yaw yonyadu nono gwele yal yidi gere gim'i'rinänü gwulleney, na dulu dannu di'dingininy, daru nono yal yidi ngwüji ngwäru aar mi'ri ngwümbärä ngwegen.

³ Aar ji ndi elnge delnga diru diyang giyoranu yidi ngwudu'ri na ngwong ngwoo ngwumidu ngwuru kwo'rongo na mbumbunga. Aa'ti diji dere lingidi ndi elnge delnga a be ngwüji ru 'dogo ngwo ngwuru ngwüü'ri küü'ri tudini na 'di

kwo'rongo na kwo'rongo ngwanni ngwü'rädäär jälü gidiyängälü.

⁴ Ngwüjü ngwee ngwuru ngwanni ngwa'ti rngiyä ngwangina ngwegen ngwaw ngwe, aar be etadi ngwangina ngwegen aar ju'ri. Ngwati gwujani Giranyu nggoo ngwaalu 'dar ngwati nggu ele. Ngwuru ngwü'rädäjälü aar ru yi'ra ngwüjänü ngwanni ngwügätäjär je Ngwaalin-galu aar je gätäji Giranyalu.

⁵ Ngwa'ti 'tüyä yi'duru yere ngwulemanu ngwegen aar jayi nono.

Yi'rr tä'rül ngwuja'ri ngwe ngwegen

⁶ Nyi be engga gi'rrä gi'ter gi'di'rü gidiliganu kerala gapana ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi gwur'taling ngwe ondaci ngwüjü gidiyängälü ngwüji 'dar ken, na gi'ilü na lingla na ngwüji.

⁷ Ngwondaji dulu de dipa ngwari, "Dinyädär Ngwaalinga ngaa je näji, ndi ari gaji gima be ila gidi picü ngwüjü yelenya. Kwucaralu yirku ye gwanni gwuge'ta gere na diyäng ngwuge'te yaw na ngwäy ngwudi yaw."

⁸ O're a gi'rrä gwujanalü gi'ter ngwari, "Gwuma i'di! Gwuma i'di! Babil gwanni gwupa! Gwanni gwürläliyü ngwüjü di'rica didi yijin yüngün."

⁹ O're a je gi'rr gwujanalü giru tä'rül ngwari dula dipa, "Manari dji dere dannu dikwuca gom'renyalu na gi'remna güngün yirku ye ngwäti gubu'ru güngün gidülälä güngün na kuy güngün,

¹⁰ nginde gwa iyï 'to di'rica dani güündä gidi Ngwaalu danni di'dejaralu yiima 'dar kiny gidi güündä güngün, aar iye yi'rendenya gibriti ge giru ligä ngwäyänü ngwudi yi'rr yanni yiju'ru na ngwäyänü ngwudi Girany.

¹¹ Ati aar 'tü dilü didi yi'rendeny yegen yidi gwur'taling. La'ti la gatu düwä dilu de na lingen le, lanni la kwuci gom'renyalu na gi'remna güngün yirku ye aar ape gubu'ru gidi ngwüriny ngwüngün."

¹² Ngene, mätinälü gwudi ngindenga lanni lidünälü, aar ape yiiru ngwuja'ri ngwe ngwudi Ngwaalu aar jalu liru yigor ye'te pu ndi Yicu.

¹³ Nyi be 'dingini dula kerala ngwari, "Ullu, la aar je onjaci lanni ladi ayi 'tu'tu gomon gidi gweneng liru ngwüji ngwudi Deleny."

A be Lig'i'rim ari, "Ndi ari ngindenga la gatu düwä gidirbä degen, ndi ari la je yiiru yegen gwujani."

Engga gwudi pi yelenya yidi gwodaning

¹⁴ Nyi ombajidalu nyi engga ki'ra gweere 'dünggüny gibä'rü gibidu giju gu dijälä diru nono ngindeng gwanni gwuma ru nono giji gidi diji dümnä, ki'rala güngün, gigena gukuna giru dab ki'rala güngün ngwape mänjälä guy güngün gwäti yini.

¹⁵ A be gi'rr gi'ter 'tüdä kobo gidi Ngwaalu ngwurnida dulu de gwulleny ngindeng nggwo gwujalu kibä'rälä ngwuci, "Dingada mänjälä gwunga ang uni. Gaji gidi uni gima ila, ndi ari yuula yidi diyäng yima banyi."

16 A nggwo gwujalu kibä'rälä, dingada mänjälä gwüngün ngwuni yuula gidiyängälü.

17 O're a gi'rr gi'ter 'tüdä kobo kerala gapana 'to mänjälä gwäti yini.

18 A be o're a gi'rr gi'ter 'tüdä gidagad didi gatalu gäti yelenya kiligä ngwurnida dulu de gwulleny gi'rrä nggoo gapana mänjälä gwäti yini ngwuci, "Dingada mänjälä gwunga gwäti yini nga ü'rü dütü didi dügiri ndi ari yügiri yüngün yima banyi."

19 A gi'rr dingada mänjälä gidiyängälü ngwü'rü dütü ngwugatu kigoganu gipa gidi ündi yügiri gidi güündä gidi Ngwaalu.

20 Poor kündär ngenone aar je gu mirenyanu yora ye 'di aar 'tüyä yinä kigoganu gidi ündi aar allala 'di aar obani gidilli didi dimirta aar badalu aar ole bränü küü'ri 'di (200).

15

Dimdi didi gwodaning kwo'ra tä'r'il

1 Nyi be engga kerala gi'remna giru yiima gi'ter gibinga giralu 'ter, yi'rr kwo'ra tä'r'il yapana dimdi kwo'ra tä'r'il didi gwodaning dadi aar de medaji gündä gidi Ngwaalu.

2 Na nyi engga gony giru ngwäyanü nono yaw yiru gijaja yiläganänü ligä le aar gu dünädä gito gilo lanni lima dami gom'renya na gi'remna güngün na gi'ra gidi ngwüriny ngwüngün, ngin-denga lapu ngwümbärä ngwätädi je Ngwaalu,

3 aar elnge delnga didi dinäd didi Ngwaalu dani Müjä na deelnga didi Girany aar ari, "Yiiru yunga yipa yiralu 'ter,

Gwani Deleny diru Ngwaalu ngwuru yiima.
 Dünälü na 'didanu gwuru gay gunga,
 Gwani Deleny didi gwur'taling.

4 Yärü gwanni gwa'ti gwa yedeny eny
 'dunggunga gwani Deleny,
 na yärü gwanni gwa'ti gwa näji ngwüriny
 ngwunga?

Ndi ari nga gwuru jücü gwanni gwuju'ru.

Ngwüji giyen 'dar ngwa ila

ngwa ang kwucalu yirku ye,

ndi ari apepe gwunga gwanni gwüdünälü
 gwuma 'tädälü."

5 Anni ma yi'ral ele giyee, nyi ombajidalu nyi
 engga gobo giru gä'tä gidi Ju'ri igitinä kerala.

6 A gu yi'rr 'tädä kwo'ra tä'r'il yele yapana
 dimdi kwo'ra tä'r'il, yigenna ngwureda ngwu-
 jaw nono ngwubidu pupu'rul aar ü'rüdänänü
 ngwägüwä ngwuru dab giyonggomala yegen.

7 Gong ge'te ngwonganu ngwoo ngwuru
 kwo'rongo ngwumidu, ätädä yi'rrä giyoo kwo'ra
 tä'r'il yinya kwo'ra tä'r'il yiru dab yonyadu
 güündälä gidi Ngwaalu ngwanni ngwumidu ng-
 wudi gwur'taling.

8 A dilü onyadi gobala didi näji Ngwaalinga na
 yiima yüngün, aa'ti diji dere mbuja gay gading
 ge äni gidrü 'di a dimdi medadi ndoo diru kwo'ra
 tä'r'il.

16

Güündä gidi Ngwaalu

1 Nyi be 'dingini dula dipa kobo ngwuci
 yi'rrä giyoo kwo'ra tä'r'il, "İndär ngaa 'deje

gündälü gidi Ngwaalu giyinyanu kwo'ra tä'r'il gidiyängälü.”

² A gi'rr ganni giru gi'ra ele ngwu'deja ginyalu güngün gidiyängälü, a ngwomboro ngwanni ngwuki ngwübüdü yiya määtä ngwüjü ngwanni ngwäti gi'remna gidi gom'reny na ngwanni ngwati kwuci gi'remnalu güngün yirku ye.

³ A gi'rr nggoo giru rom 'deje ginyalu güngün giyaanu, a yaw gwurli aar ru yin nono yin yidi diji dayu, a ngwong 'dar ngwanni ngwumidu ayi giyaanu.

⁴ A gi'rr nggoo giru tä'r'il 'deja ginyalu güngün ngwubirta na ngwel ngwudi yaw aar gwurli aar ru yin.

⁵ Nyi be 'dingini gi'rrä gidi yaw ngwari,
“Gwani Ngwaalu nga gwübädänü giyeleny yunga giyee,

nga gwanni nggwo, gwanni ngwuju, nga gwanni gwuju'ru,
ndi ari lima je le obalu no.

⁶ Ngindenga lanni li'rinyiti ngwüjü ngwanni gwuju'ru aar 'rinye ngwüjirä,
na ngwuma je ätäädä yinä aar je iyä ndi ari yädi gu 'denggen.”

⁷ Na nyi 'dingini a dagad gwä'räcänü ngwari,
“Yäy gwani Deleny diru Ngwaalu ngwuru yiima,
'didanu na übädänü na yeleny yunga yiru.”

⁸ A gi'rr giru gi'ra kwo'rongo 'deje lingenoginya nono, aar ätäädä lingenogiyiima ngwu'diyi ngwüjü ligä le.

⁹ A ngwüji ü'dini ngwübürtä ngwe ngwüngün ngwübüdü gwulleny. A ngwüji lo ngwüriny ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwäti yiima ndi

ülliyä dimdi ndee, aa'ti ngwüji jo'renyana aar 'ti näjä Ngwaalinga.

¹⁰ A gi'rr giru gi'ra tudini 'deje didu'ri didi yeleny didi gom'reny ginya nono güngün, a yeleny yüngün gwurli aar ru dirim, a ngwüji iyani ngwunglalu ngwegen gwani yi'rendeny yanni yiju.

¹¹ Aar lo Ngwaalinga ngwudi gerala gwani yi'rendeny na ngwomboro ngwegen, aar 'ti jo'renyana giyiuru yegen yanni yiki.

¹² A gi'rr gi'ra nyärläl 'deje ginyalu güngün gidibirta dipa didi Burading a yaw yüngün undi aar ge'te gay gidi ngweleny ngwanni ngwändi gitäny gwe.

¹³ Nyi be engga ngwü'rillä tä'rül ngwuru nono ngwuro a de'te 'tüdä ngwulemanu ngwudi däg'ri'dir ndoo na de'te 'tüdä ngwulemanu ngwudi gom'reny na de'te 'tüdä ngwulemanu ngwudi gom'reny nggoo giru gi'ra rom giru dijir diru di'duru.

¹⁴ Ngwü'rillä ngwuru ngwudi dijego'rr ngwati ape yi'remna yidi yiima ati aar ele ngweleny ngwudi didlä 'dar aar je gwä'räjälü gwani yäärä komon gipa gidi Ngwaalu ngwuru yiima.

¹⁵ “Arnganar! Äny nggwo gwändi nono gwele du'ramu! Jayi nono gwani nginde gwanni gwujalu ngwäy ngwe ngwarnga ngwureda ngwüngün nunnu aa'ti gwa elalu ngwanginu ngwanu aar apiyi ngwüjü yaaru.”

¹⁶ A be ngwü'rillä ngwee ngwudi dijego'rr gwügwä'rjä ngwelenyalu gwüpäng ngwaalu gwani Armajidun Yibriyängä.

17 A gi'rr gi'ra kwo'ra tä'r'il 'deje ginyalu güngün gidirun a dulu dipa ara gididu'ri kobo gidi Ngwaalu ngwari, "Yi'ral yima ärrini."

18 A ngwaalu aranu yal aar mi'r'inänü gere aar enyanu a diyäng lagadalu gwulleny da'ti gu lagadalu no gomon gere anaku ge'taar gu dijü gidiyängälü nggu lagadalu dikalu gikidang.

19 A gündär ganni gipa ü'ridinänü ngwuru yerelanu 'tä'r'il a yündär yidi ngwüji giyen i'di, a Ngwaalu diwayini Babiling gwuru gündär gipa, ngwici ginya gonyadu di'ricala didäginä ligä didi güündä güngün.

20 A ngwaalu giyaanu abralu aar dudi a yen dudi.

21 A giji'rim giru yurumu yipa yipa yinänü gwulleny i'dä kerala aar acaji ngwüjü, a ngwüji lo Ngwaalinga gwani dimdi didi giji'rim diki gimra.

17

Dedr dibinga na gom'reny

1 A nyi be gi'rr ilijä ge'te, giyi'rränü giyoo yiru kwo'ra tä'r'il, yanni yapu yinya kwo'ra tä'r'il aar nyi ci, "Ila nga enggaci rerajing gwudi dedr dipa, danni diru gündär ganni gidünädälä giyaala yonyadu

2 na danni dimi'ridäär ngwäyanü ngweleny ngwe ngwudi didlä ngwürläliyi ngwüjü ngwudi didlä di'rica de didi mi'ri ngwäyanü ngwüngün."

3 A nyi be gi'rr ape Giligi'rim aar nyi ge ele gitäny, nyi be engga dayu dijalu kom'renyala guuri yi'remna gubu ngwüriny ngwangina nono

ngwudi lo ngwäti yi'ranu kwo'ra tä'r'il na ngwäti ngwiil 'di.

⁴ Daw ndoo, digenna ngwureda ngwuru yi'rura nono di'roker aar uuri yi'remna digenna dab nono na yi'rigar ye yiru yo'rr na yooru yiru yo'rr, dapu ginya kuy güngün giru dab gonyadu ngwonyala ngwuru yütä na rngi gwudi mi'ri ngwäyänü gwüngün.

⁵ Na düllinä kädülälä ngwüriny ngwee,
 “Yujimid gwani Babil gwanni gwupa,
 gwuru nanni gwudi ngwedr
 ngwuru nanni gwudi yütä yidi dīyängälü.”

⁶ Nyi be engga dayu dirläliyä yin yidi ngwüji ngwanni ngwüdünälü na yidi ngwüji ngwanni ngwondaja gay ge gidi Yicu.

A nyi gwe ngwaalu elalu anni minyi engga.

⁷ A nyi be gi'rr ci, “A gwarra ma ara gwe ngwaalu elalu? Nggwa ang enggaci yujimida yidi daw ndee na gom'reny nggee gänding gu ganni giru yi'ranu kwo'ra tä'r'il na ngwiil 'di.

⁸ Gom'reny nggee gänggädängä, giju gwerre na gweneno, ga'ta be, gadi 'tüdä kibü'r'il ngwele ndi anadalü. Na ngwüji ngwudi didlä ngwallalu ndir ngwanni ngwa'taar je ullu ngwüriny 'tu'tu ge'taar gu didläyü kitabanu gidi midi, ma aar engga gom'renya. Ndi ari giju gwerre, a be gweneno ga'ta be ga 'täädälü mana.

⁹ Na ngene, arngani gwa be büpini gwani iriyi ngwäyälü na bebere. Yi'ra giyoo kwo'ra tä'r'il yiru yidotr kwo'ra tä'r'il yiju gu daala.

¹⁰ Aar ru 'to ngweleny kwo'ra tä'r'il. Yima gu i'di tudini, nggoo giru nyärläl nggona, na nggoo

giru kwo'ra tä'r'il, nggona ga'ti indī. Na ma ji mung ila, ga'ti ga jalu gaji golanu.

¹¹ A be gom'reny nggee ganni giju gwele gima be erne gweneno, gani deleny dannī diru gi'ra 'dübä gidi ngindenga gilo liru kwo'ra tä'r'il, nggo be kay gadi ele ndi geradalu gwüngün.

¹² Na ngwiil ngwoo 'dī ngwanni ngwänggädä je, ngwuru ngweleny 'dī ngwa'tina apu yelenya a be ngwadi ape yelenya gom'renyinga le gaji ge'te pu.

¹³ Na bupi gwegen gwuru gwe'te pu ndi aar ätädä gom'renya yiima na yelenya yegen.

¹⁴ Aar be dugidi Giranyinga le ngwuje be dami ndi ari gwuru Doorta didi ngwoortanga ngwuru Deleny didi ngwelenyinga na ngwüji ngwe ngwüngün ngwanni ngwurnidung je gwugwujaar yigor ye ye'te pu, ngwa aar ngwe dami gwüpäng.”

¹⁵ A nyi be gi'rr ci, “A be yaw yanni yänggädä je yanni yiju gu dedrala, yiru ngwüji aar ru yүүлü yidi ngwüji na ngwüji giyen na ngwungla.

¹⁶ Na ngwiil ngwoo 'dī ngwänggädä je na gom'reny la je dedr ndoo ke ngwäy, da aar gwalla ngwuredalu mbüny, da aar gatanalu da geradalu, da aar be eny da aar u'diyi ligä le.

¹⁷ Ndi ari Ngwaalu ngwuge'ta ngwuja'ri ngwüngün giyigoranu yegen aar je ärrī. Aar be mätäjidi ndi aar ätädä gom'renya yiima yegen ndi ape yelenya 'di a ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu mbuti.

¹⁸ Na daw ndoo dänggädängä, diru gündär ganni gipa dannī dati mäti yelenya ngwuye ruyi ngwelenya ngwudi diyängälü.”

18*İ'di gwudi Babil*

¹ Anni ma yi'ral ele giyee, nyi be engga gi'rrä gi'ter güllü kerala gäti yelenya yipa a buri gwudi näji gwüngün o'rra diyängälü.

² Ngwurnidi dulu de gwulleny ngwari,
 "Gwuma i'di! Babil gwanni gwupa gwuma i'di!
 Gwuma ru ngwu'dun gwudi ngwujego'rr
 a gwuma ru ngwubang gwudi ngwü'rillä 'dar
 na yi'rä yanni yirngü yiru yiläng.

³ Ndi ari ngwüji giyen 'dar ngwiyü di'rica
 didi ami'ra gwudi yijin yüngün.
 Ngweleny gwudi diyängälü ngwucidaar ngwe,
 na ngwüji gwanni ngwati illidi gwudi
 diyängälü gwünänü
 irälü gwe gwudi ubanu gwüngün."

⁴ Nyi be 'dingini dula di'ter mana kerala
 ngwari,
 "Tüdär gu lani ngwüji ngwüny
 nunnu aa'ti ngaa lacajidi ndi ke gwüngün
 ara je dindi mbuji.

⁵ Ke gwüngün gwuma gendadi 'di gwuma obana
 kerala,
 a Ngwaalu ngwa'ti dodana gimra güngün
 ganni gapung.

⁶ Ärrär gu anaku ärrä je gu rerajar manni mama
 gwani ärrä gwanni gwärrärä je
 na giny ganni gicärä je, icär gu yomonanu
 rom.

⁷ Ängi'riyär ngwäy nga runiyi
 anaku näjing gu ligo'ro lüngün ngwarri
 yayu

ndi ari dica ligor lüngün nu,

'Äny gwujalu gwuru daw diru deleny
nggwa'ti rüdi dedel a runi gwa'ti gwunyi
mbuji a'tur.'

⁸ Yäy gu no, gwa dimdi ndee mbuji gomom ge'te
pu,

yi'rany, runi, ngwamu na da ü'dini ligä le,

ndi ari Deleny diru Ngwaalu ngwanni ngwur-
eraja, ngwuru yiima."

⁹ Gwa ngweleny arada ngwudi diyängälü
gwa aar rünjii ngwanni ngwümü'ridäär ngwe
ngwäyänü aar ngwe acidi giyayu yüngün ma aar
engga dilü didi u'di gwüngün.

¹⁰ Ngwa düni ngwaalu ngwolanu yedenyo ndi
angi'ri ngwäy gwüngün ngwari,

"Wäjäj bi! Wäjäj bi gwani güündär ganni gipa,
Gwani Babil, gwuru güündär giru yiima!

Kaji ge'te pu geradalu gwunga gwuma ji."

¹¹ Gwa ngwüji arada gwa aar rünjii ngwanni
ngwati illidi ngwudi diyängälü, ndi ari ngwong
ngwudi ellang ngwa'ta be ngwa je diji dere ellang

¹² ngwong ngwanni gwuru dab na buta na
yi'rigar yiru yo'rr na yoorä yiru yo'rr na ng-
wured ngwuju mi'reny, ngwuranu di'roker aar
ru arir na ngwanni ngwuri, yü'ri yanni yami
düwä, na ngwong 'dar ngwanni ngwügi'tinä
yoje'rr ye yiru ngwad ngwudi ngwungur na
ngwanni ngwügi'tinä yü'ri ye yiru ngwumra,
na ngwanni ngwügi'tinä buta gwe na ng-
wanni ngwügi'tinä ngwaaba ngwe na ngwanni
ngwügi'tinä yimur ye,

¹³ na ngwong ngwuru ngwuuwa ngwanni ngwami düwä, na ngwong ngwuru yilun, ngwu-uwa, na gwudu'rul, ngwong ngwuru di'rica na yila yidi yiminiti, ngwülä ngwanni ngwuju'ru, na ngwudi yon na goola giru yoo'ra, na ngwumirta na ngwürimbil, ngwinäd na ngwüji ngwumidu.

¹⁴ Ngwadi ari, "Yima ang doda yanni yämi'rädi ligor lunga, nänü 'dar na arri yelenya 'dar yima ang abri ngwäyälü na ya'ti ya je mbuji."

¹⁵ Na ngwüji ngwanni ngwati ella ngwony ngwee aar ngwe nänü, ngwa düni ngwaalu ngwolanu yedenyo gwudi yi'rendeny yüngün ngwa ari ngwa runi

¹⁶ na ngwari,
 "Wäjäj bi! Wäjäj bi! Gwani gündär ganni gipa,
 gigena ngwureda ngwuju mi'reny, ngwuranu di'roker aar uuri,
 ngwugenne dab nono, ngwugenne yi'rigara
 na yoorä!"

¹⁷ Yeleny giyee 'dar, kaji ge'te pu, yima aar je gerajalu."

Na 'dar lanni liru yi'ra yidi ngwübälükä na ngwüji ngwanni ngwati ele ngwübälükä ngwe na lanni lati ruyi ngwübälükä na ngindenga 'dar lanni lati mbuji enying bile gwe giyaanu, la dünä ngwaalu ngwolanu,

¹⁸ ma aar engga dilü lidi u'di gwüngün ngwürri dula ngwari, "Gündär gindi ne giru nono gündärä nggee gipa."

¹⁹ Na la ürräni diyäng giyi'rala yegen la ari la runi la ürri dula la ari,
 "Wäjäj bi! Wäjäj bi! Gwani gündär ganni gipa!"

Lanna 'dar lanni läti ngwübälükä giyaanu
lanni lima nänü goola ge güngün!

Kaji ge'te pu 'dogo gima aar gerajalu!

²⁰ Jayanu gwani gere!

Jayaranu lanni liju'ru na ngwoo'ra
ngwükäjäär je na ngwäjir!

Ndi ari dima de Ngwaalu obalu anaku ärrär je
gu.”

²¹ A gï'rr gojema nono apa go'rralu gipa giru
nono lille ngwugatu giyaanu ngwari,

“Yiima ye giyee no,

gündär gidi Babiling ganni gipa ga aar gu
gatu no

ga'ti ga mbüjini ba be.

²² Deelnga didi ngwüji gwanni ngwati
mï'ri ngwümbärä lanni lati elnge na
ngwüjämbir

na lanni lati äri yuulla na lanni lati äri yiil,

la'ti la aar je 'dingini 'dunggunga mana a'tur.

Diji didi yiiru yere

da'ti da mbüjini 'dunggunga mana a'tur.

Aranu gwudi ngwaaba ngwürüdi

gwa'ti gwa 'dinginini 'dunggunga mana
a'tur.

²³ Buri gwudi lamba gwa'ti gwa enyanu
'dunggunga mana a'tur.

Diiyä didi gur gagu na gera gäginä

da'ti da 'dinginini 'dunggunga mana a'tur.

Ngwüji ngwunga gwanni ngwati illidi ngwuru
ngwüji ngwupa gididlä.

Yu'riny ye yunga yüktä ye ngwüjü 'dar giyen
aar je dudiyi.

24 'Dunggunga, yin yirädi gwälü yidi ngwüjir na
yidi ngwüji ngwuju'ru
na 'dar lanni li'rinyitäär je gidiyängälü."

19

Jayanu kerala

¹ Anni ma gi'rr nggoo giru yiima medaji onda-
jing, nyi 'dingini dula dipa daru nono dulu didi
ngwüji ngwonyadu kerala aar opepala,
"Ar ortada Ngwaalinga!

Gilang na näji na yiima yiru yidi Ngwaalu
ngwege,

² ndi ari obalu gwüngün gwuru 'didanu
gwüdünälü.

Gwuma obalu dedr de dipa

danni dirngiyä ngwüjü gidiyängälü mi'ri
gwe ngwäyanü gwüngün,
gwuma gu gwalli dämjä didi yin yidi ngwinäd
ngwüngün."

³ O're aar ari mana,
"Ar ortada Ngwaalinga!

Dilü didi u'di gwüngün di'rü'rädi gwere
gwur'tal."

⁴ A mbumbunga gilo liru küü'ri na kwo'rongo
na ngwong ngwoo kwo'rongo ngwumidu, aar
aalu yirku ye aar kwuci Ngwaalinga ngwujalu
gididu'rala aar opepala,
"Yiru gu, ar ortada Ngwaalinga."

Gi'tidi kay gwudi Girany

⁵ A dulu 'tüdä gididu'ri ngwari,
"Elngajar Ngwaalinga ngwege

nga nga 'dar liru ngwinäd ngwüngün,

nga nga 'dar lanni lati denya,
lanni looko na lanni lipa.”

⁶ Nyi be 'dingini dula dipa daru nono dulu didi
ngwüji ngwonyadu, aar ari nono yal yidi yaw
yonyadu yüllü dārā na aar ari nono yal yidi gere
gimi'rinānū gwulleney aar opepala,

“Ar ortada Ngwaalinga!

Ndi ari Delenya diru Ngwaalu ngwege dima
määtä yelenya

danni diru yiima giyi'ral 'dar.

⁷ Ar jayanu ar opepala

ar näji ngindeng

ndi ari gi'tidi kay gwudi Girany gwuma ja gito

na gera güngün gima aar ja'rima

⁸ na gima aar ätäädä direda dibidu dijaw nono
nunu ngwugenne.”

Na dired ndee diru gi'remna gidi yiiru yanni
yidünälü yidi ngwüji ngwudi Ngwaalu ngwanni
ngwuju'ru.

⁹ Aar nyi be gi'rr ci nu, “Ullu ngwuja'ri
ngwee, ‘Lonjacaar je lanni lurnidaar je aar ilada
giyi'rinyinä yidi Girany.’ ” Ngwo're ngwugendaji
ngwari, “Ngwuja'ri ngwee, ngwuja'ri ngwuru
ngwanni ngwuru 'didanu ngwudi Ngwaalu.”

¹⁰ Nyi be jürbälü gadi nyi kwucalu yirku ye, aar
nyi be ci, “Aa'ti ärrü yi'ral giyee äny gwuru dīnād
nono ngang nyi ru nono ngwanggalu ngwanni
ngwo ndi inggidi ndi ari ngwo ndi gwuji Yicung.
Kwucu Ngwaalingalu yirku ye, ndi ari gwanni
gwati inggidi Yicu gwe gwa gu ligi'rim ji lanni
lati ji ngwijir.”

A Kirictu dami gom'renya

11 Nyi be engga gere ngwigitini a dimirta ji dibidu a diji dannii dändi gwälä, dani gwanni gwuru Ligor le'te pu ngwuru 'Didanu, ndi ari gwati pi yelenya yüdünälü nggu dogodada.

12 Ngwäy ngwüngün ngwuru nono ligä ngwugenne yukuna yonyadu ki'rala güngün ngwäti ngwüriny ngwüllinä 'dünggüngün ngwa'ti je diji dere lingidi 'dogo nginde.

13 Digenna direda dülläjäär giyinänü dani "Ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu."

14 Ati be gwu'tulu gwudi gerala gwujanalü ngwumirta ngwe ngwubidu gwugenna ngwureda ngwuju mi'reny ngwubidu ngwuju'ru.

15 Ati galal ganni gäti yini 'tüdä ngwulemanu ngwüngün ngge mi'ri ngwüjü giyen. Na ngwading je ruyi yelenya guura ge giru laaba ngwurgwony yügiränü kigoganu yani güündä gidi Ngwaalu ngwuru yiima.

16 Aar ulli gidired düngün na kora güngün giru gimäni ngwüriny ngwee,
"DELENY DIDI NGWELENYA
NA DOORTA DIDI NGWOORTANGA."

17 Nyi be engga gi'rrä güdünädi gilingen. Ngwümü'ri dula dipa ngwümü'rici yi'rayü 'dar yanni yati 'di'ri kerala ngwari, "Ilar ar ele giyi'rinyinä yipa yidi Ngwaalu,

18 aang eny ngwelenya na lanni liru yi'ra na ngwongor gwanni ngwojema nono na ngwumirta na ngwüjü gwanni ngwändi gwälä na ngwüji 'dar ngwudi 'dunung na ngwinäd gwanni ngwoko na gwanni ngwupa."

19 Nyi be engga gom'renya nggoo na ngweleny ngwudi diyäng gwu'tulunga le legen aar

o'rajidalu ladi dugidi dijingä le ndoo dändi gidimirtala na gwu'tulu gwüngün.

²⁰ Aar määtä gom'renya dijir de ndoo diru di'duru dannu dapu yi'remna yidi yiima ngwäyänü ngwudi gom'reny nggoo. Yi'remna yidi yiima giyo yanni yiming ye dudiyi ngwüjü ngwanni ngwämnä gi'remna gidi gom'reny nggoo na ngwanni ngwukwuci gi'remna güngün yirku ye. Aar ape gom'renya na dijir ndoo diru di'duru aar je gatu limidu kibüng gidi gibriti giru ligä.

²¹ Na ngwoko aar je 'rinye galal ge nggoo gi'tüdi ngwulem ngwudi diji ndo dändi gidimirtala, a yi'ra pe ngwangina ngwegen.

20

Ngwüdläyü ngwüü'ri

¹ Nyi be engga gi'rrä güllü kerala gapana mubita gwudi gibü'ril ngwapana gu'runga gipa

² ngwümäätä däg'ri'dirä, düüngä ndoo duubu du'rin diru dijego'rr, ngwugekajalu ngwüdläyü ngwüü'ri (1000).

³ Ngwugatu kibü'ril ngwülängitäji ngwüngidä, nunnu aar etaci ndi i'däji ngwüjänü mana giyen 'di a ngwüdlä ngwoo ngwuru ngwüü'ri ele aar medadi. Aar be aji aar gatalu gaji gooko.

⁴ Nyi be engga ngwudu'ri ngwudi yeleny na ngwüji ngwanni ngwuju gwala ngwätädäär je yiima aar pi yelenya. Nyi engga ngwügi'rimä ngwudi ngwüji ngwanni ngwü'ri'täjäär je yi'ralu mbüny ndi ari nunnu ngindenga linggidu Yicu gwe aar ondaji ngwuja'ri ngwe ngwudi Ngwaalu.

Ngindenga la'ti kwuca gom'renyalu nggoo na gi'remna güngün yirku ye aar 'ti üpinä gi'remna güngün giyidülälä yegen na ngwuy nono ngwewen. Ngwüji ngwee ngwo'ra ndi midi aar ape yelenya Kirictunga le ngwüdläyü ngwüü'ri (1000).

⁵ Dī'ri gwuru nggwee gwudi gwerre gwerreng. A be ngwoko ngwanni ngwayu ngwa'ti ngwo'ra ndi midi 'di a ngwüdlä ngwüü'ri medadi.

⁶ Dar lanni lacajidu ndi 'dī'ri nggwee gwudi gwerre gwerreng, liru lanni lonjaçar je liju'ru. La'ti la je yi'rany yidi gwodaning mbuji aar be ru ngwur'dal gwudi Ngwaalu na Kirictu aar le ape yelenya ngwüdläyü ngwüü'ri (1000).

Aar dami dijego'ro

⁷ Ma be ari ngwüdlä ngwoo ngwüü'ri (1000) ngwuma medadi, aar be gata dijego'ralu korkon.

⁸ Ngwube 'tü ngwele ndi dudiyi ngwüjü giyen giyi'rundu kwo'rongo yidi diyäng. Ngwüji giyen ngwee ngwucaar je Juj na Majuj, ngwuje gwä'räjidi gwüpäng giyäärä. Ngwonyadu yi'ranu gwullenya aar ru nono dijicirä didi dibirta.

⁹ Aar badalu gidiyängälü 'dar aar änni ngwaalinganu gwudi ngwüji gwudi Ngwaalu, gündär ganni gämning. A be ligä üllä kerala ngwuje u'diyalu ladibur.

¹⁰ A dijego'rr dannı dī'däji jänü, aar gatu kibüng gidi gibriti giru ligä ganni nggo gu gom'reny nggoo dijir de ndoo diru di'duru. Ngenone aar gu ape yi'rendenya lingen le na dilu de gwur'tal.

Aar pīci ngwūjū yelenya ngwanni ngwayu

¹¹ Nyi be engga didu'ri didi yeleny dipa dibidu na ngindeng gwanni gwaju gwala, gere na diyäng abri ngwäyanü ngwüngün nyirül aar je 'ti ba be änggädi mana.

¹² Nyi engga ngwūjū ngwayu, ngwanni ngwupa na ngwanni ngwooko aar dünäci didu'ralu didi yeleny a yitab igitinä o're a gitab gi'ter igitinä giru gitab gidi midi. Aar pīci ngwūjū yelenya ngwanni ngwayu yi'ral ye yanni yüllinä giyitabanu giyoo, aar je pīci yelenya dijū de'te de'te yiiru ye yüngün yanni yapung je.

¹³ A yaw apa ngwūjū ngwanni ngwayu ngwaju gu a yi'rany na del didi yi'rany aar apa ngwūjū ngwanni ngwayu ngwaju gu. Aar je pīci yelenya, dijū de'te de'te yiiru ye yüngün yanni yapung je.

¹⁴ Aar be gatu yi'rany na del didi yi'rany kibüng gidi ligä. Gibüng nggee gidi ligä gani yi'rany yidi gwodaning.

¹⁵ Na ngindenga 'dar ngwüriny ngwegen ngwanni ngwa'ti üllinä kitabanu gidi midi, aar je gatu kibüng gidi ligä.

21*Gere ganni giyang na diyäng danni diyang*

¹ Nyi be engga gere ganni giyang na diyäng danni diyang. Ndi ari gere gele gidi gwerreng na diyäng dele didi gwerreng, ngwuma erne, na aa'ti ba be yaw yere ju.

² Nyi be engga gündärä ganni giju'ru, Üräjälīm gwanni gwuyang gwüllü Ngwaalu kerala, gwuru

nono gera gija'rimana gigikaar ngwureda ngwu-jaw gadi aar gï'tiji duru düngün kay.

³ Nyi 'dingini dula dipa gididu'ri ngwari, “Gweno Ngwaalu ngwuma ji gidiliganu didi ngwüji ngwuma aar ngwe ji. Aar ru ngwüji ngwüngün aar ji Ngwaalinga le na nginde gwa ru Ngwaalu ngwegen.

⁴ Ngwung je brotada yal ngwäy ngwäbri yi'rany ngwäbri runing ngwäbri yal na yi'rendeny, ndi ari yi'ral yele yiru yu'rin yima medadi.”

⁵ A nggwoo gwujalu gididu'rala didi yeleny ngwari, “Yi'ral 'dar yinje ge'te ya ru yiyang.” Aar nyi be ci, “Ullu je giyee, ndi ari ngwuja'ri ngwee ngwädi gu a ngwuru 'didanu.”

⁶ Ngwube ari, “Yi'ral yima ra'tadi. Äny gwuru gwanni gwuru gi'ra nyi ru gwanni gwuru gora, nyi ru gwudi gwerreng na gwudi gwodaning. Nggwa ici dijü danni diti ngwäädä 'dого a'tur gidel didi yaw yidi midi.

⁷ Gwanni gwa dami, gwa ape yu'rina 'dar giyee na äny gwa ru Ngwaalu ngwüngün na gwa ru giji güny.

⁸ A be ngwüji ngwanni ngwuru ngwudeny, na ngwanni ngwa'ti ämnä Ngwaalu, ngwanni ngwürngü na ngwanni ngwuru gimra na ngwanni ngwuru ngwüjin na ngwanni ngwuru yu'riny na ngwanni ngwäpijä yi'remna yobo, na ngwu'duru ku, ngwaalu ngwegen ngwadi ru gibüng gidi gibriti giru ligä. Yi'rany yidi gwodang yiru giyee.”

⁹ Aar nyi be gi'rr ge'te ilijä giyi'rr giyoo yiru kwo'ra tä'rül (7) yapana yinya yele kwo'ra tä'rül

(7) yonyadu dimdala didi gwodaning kwo'ra tä'r'il aar nyi ci, "Ila ang enggaci gera giru daw didi Girany."

¹⁰ Aar nyi ape Lig'i'rim le nyi allu kenala gipa golala aar nyi enggaci Üräjäliming, gündär ganni giju'ru güllü Ngwaalu kerala

¹¹ garu näjing gwudi Ngwaalu ngwäyänü kir kir ngwenyanu nono gadbay giru go'rr giru gi'rigar gu'ru giju'ru ngwäyänü jicu'rr nono daginya.

¹² Gät'i gundi'ru gipa golala, gät'i ngwängiränü 'di na rom ngwüdünü gu yi'rr 'di na rom (12). Ngwängirälä ngwoo, ngwüllinä gu ngwüriny ngwudi yülü yidi Yijiräyil yiru 'di na rom (12).

¹³ Ngwängir tä'r'il aar jada gitäny gwe, na tä'r'il aar jada kängir, na tä'r'il aar jada kaama, na tä'r'il aar jada gi'ra ge.

¹⁴ A gundi'rr gidi gündär äti yidingo 'di na rom(12) yapu ngwüriny ngwudi ngwoo'ra ngwükäjäär je 'di na rom (12) ngwudi Girany.

¹⁵ A gi'rr nggoo gondaciny, gapana gimur gidi idi giru dab nunnu ngge idi gündärä na ngwängir, na gundi'ru güngün.

¹⁶ Aar be ü'rü gündärälü giru yimiri kwo'rongo yubidanu, ole gwüngün na ongranu gwüngün, aar ubidanu. Ngwube idi gimur ge ngwumbuji gola bränü ngwüü'ri na küü'ri tudini tudini (1,500) ole na ongre na olala, gwüngün aar ubidanu.

¹⁷ Ngwube idi gundi'ru güngün ngwumbuji giru ngwuyanü küü'ri tä'r'il na nyärläl (66) idi gwe gwudi diji gwanni gwidi gwe gi'rr.

18 Gundi'rr gidi gündär gallijaar yo'rr ye yiru gu'ru yuuri aar iginyänü a gündär ru dab diju'ru nono gijaja giju'ru.

19 Yidingo yidi gundi'rr gidi gündär yallijaar je yo'rr ye 'dar yiru gu'ru yiru yi'rur. Gidingo ganni giru gi'ra, giru go'rr giginyanü ngwuuri na go'rr ganni giru gi'ra rom, giru gigitü na nggo giru gi'ra tä'rül, gibidu pupu'rul, na nggo giru gi'ra kwo'rongo, giginyä,

20 na go'rr ganni giru gi'ra tudini, gümnä na go'rr ganni giru gi'ra nyärläl, guuri na go'rr ganni giru gi'ra kwo'ra tä'rül, giginyanü nono yiminiti, na go'rr ganni gi'ra 'dübä giranu di'ruju. Go'rr ganni giru gi'ra tudini kwo'rongo, giru go'rr giru gälgätüm giranu girende na go'rr ganni giru gi'ra 'di, giru go'rr giginyä na go'rr ganni giru gi'ra 'di na gwe'te, giranu di'roker, na go'rr ganni giru gi'ra 'di na rom, giru go'rr gircinänü yi'rur ye yonyadu.

21 Na ngwängir ngwüngün 'di na rom, ngwuru yoorä yiru yo'rr yiru gu'ru 'di na rom, längir le'te le'te, lige'taar goora ge ge'te pu giru go'rr giru gu'ru na gay ganni gipa gidi gündär gege'taar giru dab diju'ru nono gijaja giju'ranu.

22 Nyi 'ti änggädi gobo kündär ndi ari Deleny diru Ngwaalu ngwuru yiima na Girany, lima ru gobo güngün.

23 Gündär ga'ti bupa buri gwudi lingen na gwudi düüwä ndi o'rracalu, ndi ari gati näji gwudi Ngwaalu o'rracalu na Girany ru lamba lüngün.

24 Ngwüji giyen ngwa ele giburalu gwüngün, ga ngweleny ngwudi didlä äpijä yelenya yegen.

25 Na ngwängir ngwüngün ngwa'ti ngwa längitini gomon gere a'tur, ndi ari ngwaalu ngwa'ti ngwümnänü ngenone.

26 Ga ngwüji giyen denya aar näji.

27 Ga'ti ga gu gong gere girngü äni na diji dere dannu darrü yi'ral yiru yaaru, na diji dannu dati i'däji ngwüjänü, aar be 'dogo ngindenga lanni läti ngwüriiny ngwegen ngwüllinä kitabanu gidi midu gidi Girany.

22

Dibirta didi yaw yidi midu

1 A nyi be gi'rr enggaci dibirta didi yaw yidi midu yiju'ru ngwäyanü jucu'riny nono ngwaginya yübädälü gididu'ri didi Ngwaalu na didi Girany

2 aar irälü gidiliganu ngwayalu ngwupa ngwudi gündär. Giyerel yidi dibirta, a gu da'ri dünü didi midu dati 'ri'ri yuula 'di na rom (12) gididlä, dati 'ri'ri guula ge'te pu gidüüwä, ngwäni ngwüngün ngwati u'riyi ngwüjü nono giyen.

3 'Täji ngwünyü gwere gwa 'ti gwa ji mana. Didu'ri didi Ngwaalu na didi Girany da ji kündär a gu ngwinäd ngwüngün kwucalu yirku ye

4 aar engga ngwäyanü ngwüngün a ngwüriiny ngwüngün üllini giyidülälä yegen.

5 Dilung da'ti da ji ngenone na la'ti la bupi buri gwudi lamba na lingen ndi ari Deleny diru Ngwaalu ling je o'rracalu. Na ngindenga la ji giyeleny yidi gwur'taling.

⁶ Aar nyi be gi'rr ci nu, "Ngwuja'ri ngwee ngwuru ngwädi gu aar ru 'didanu. Deleny diru Ngwaalu ngwanni ngwati ru ligi'rim ngwijiir, ngwükäjä gi'rrä güngün nunnu ngwü'täci ngwinäda ngwüngün yi'ralalu yanni giyo gito yadi ji."

Yicu nggwo gwändi

⁷ A Yicu ari, "'Dinginar, äny nggwo gwändi puprang, gwonjacaar gwanni gwa määtä ngwuja'ri ngwudi yijir ngwanni ngwüllinä kitabanu nggee."

⁸ Äny gwuru gwani Yuwana, nggwu'dingina nyi engga yi'ral giyee. Anni minje 'dingin nje engga, nyi jürbälü nggwadi kwuci gi'rrälü yirku ye giyoranu ganni genggaciny yi'ral giyee.

⁹ Aar nyi be ci, "Aa'ti ärrü yi'ral giyee äny gwuru dinäd nono ngang na nono ngwanggalu ngwuru ngwijiir nono ngindeng je 'dar lanni limäti ngwuja'ri ngwudi gitab nggee. Kwuca Ngwaalingalu yirku ye."

¹⁰ Aar nyi be ci, "Aa'ti nga gwa mi'rä ngwuja'ri ngwudi yijir yidi gitab nggee, ndi ari gaji nggo gito.

¹¹ Gwanni gwuki, ngwugwuji keng gwüngün na gwanni gwürngü ngwugwuji rnging gwüngün na gwanni gwüdünälü ngwugwuji dünigälü gwüngün na gwanni gwuju'ru ngwugwuji ju'ring gwüngün."

¹² A Yicu ari, "'Dinginar, äny nggwo gwändi puprang gwapana gu'ru ganni gadi nyi ätäda dijü gani yiiru yüngün.

13 Äny gwuru gwanni gwuru gi'ra äny gwuru gwanni gwuru gora, nyi ru gwudi gwerreng na gwudi gwodaning nyi ru gwanni gwädäälü nyi ru gwanni gwüm'rädi."

14 Lonjacaar lanni luyu ngwureda ngwegen ndi ari lätädäär je yelenya ndi eny gida'ri didi midi na ndi aar äni ngwängir aar äni kündär.

15 A be lanni gilo kündär poor, liru yinyen aar ru yu'riny aar ru ngwijn aar ru gimra aar ru lanni läpijä yi'remna yobo aar ru ngwu'duru na 'dar lanni lati je yi'duru jadanu aar je ärrä.

16 Äny gwani Yicu, "Äny gwuma gwükäcä je gi'rrä güny ara je 'täci inggiding nggwee gwani yi'doonga yidi Ngwaalu. Äny gwuru guuwa gidi Däwüd nyi ru gilinge güngün. Äny gwuru guurum giru Daapa gitänü."

17 Lig'i'rim lidi Ngwaalu na gera laru nu, "Ila." Na gwanni gwu'dingina ngwari, "Ila!" Gwere gwanni gwiti ngwäädä ngwila, na gwere gwanni gwüjädi gu, ngwape angidajing gwudi yaw yidi midi.

18 Linje arnga lanni la 'dingini ngwuja'ri ngwudi yijir ngwanni ngwindi kitab nggee. Manari ngwuma je diji gendaji ngwere, da Ngwaalu gendaci dimdi danni daru de gitab nggee.

19 Na manari diji dima äbräji yi'ralu yere yidi ngwuja'ri ngwudi yijir ngwanni ngwo kitabanu nggee, da Ngwaalu äbräci gu'ralu güngün gida'ri didi midi, na kündär ganni giju'ru giyee rom yanni yinggidaar je kitabanu nggee.

20 Gwanni gwinggidu yi'ral ye giyee gwaru nu, "Yäy, äny nggwo gwindi puprang."

Yiru gu, ila gwani Deleny dani Yicu.
²¹ A yimi'rü yidi Deleny dani Yicu ji ngwüji 'dar
ngwudi Ngwaalu. Yiru gu.

Laro
Laro NT

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Laro

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

This text box needs to have content for PT9 to upload is to the DBL.
All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source
files dated 10 May 2025

80c639f7-4569-5ffa-a77d-5df4c223631f